

ÅRSTIDSBREVET

for steinerbarnehagene i Norge
vår 2010

Neste deadline: 13. mai.

Årstidsbrevet

Utkommer med fire nummer hvert år og utgis av Steinerbarnehageforbundet i Norge,
e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no
Sekretær: Grete Gulbrandsen, telefon: 957 23 918 (mandag).

Steinerbarnehageforbundet er medlem av det internasjonale steinerbarnehageforbundet, IASWECE, www.iaswece.org

Redaktør:

Mette Johannessen.

Redaksjonsråd:

Styret i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Årstidsbrevet henvender seg fortrinnsvis til forbundets medlemmer og er en felles arena for å drøfte faglige spørsmål. Tidsskriftet er også tenkt for alle med interesse for Steinerpedagogikk og barns oppvekstvilkår generelt.

Årstidsbrevet baserer seg på bidrag som inneholder:

- * egne erfaringer, observasjoner og undersøkelser, samt forskning;
- * praktiske gjøremål og pedagogiske innspill;
- * innlegg angående litteratur og kildematerialer;
- * tilbakemeldinger og spørsmål.

www.steinerbarnehagene.no

Innhold

4	Jødisk fortelling	20	Kjenner vi Kildene til Barnas Dannelse?
Et Etterligningsperspektiv (del 4)
<i>Astrid Helga Sundt</i>
5	Fra redaksjonen	23	Steinerpedagogikken blir stadig mer viktig
<i>Caroline Alfsen Peterson</i>
6	Nytt fra styret	24	Vi på Evenryrbrua
Den lille øya i Stillehavet
7	Nytt RSH	25	Utenfor barnehageporten
<i>Margrete Wiig</i>
8	Videreutdanning i steinerpedagogikk?
<i>Astrid Helga Sundt og Gerd Eva Valøen</i>	26	Svenska sidan:
Trädgård för barn
<i>Monica og Marika Bjerkström</i>
10	Eksempel på foreldrerrespons
<i>Ingrid Dobbe og Guri Monserud</i>	30	Hva er det vi spiser?
<i>Georg Parmann og Tove Diesen</i>
12	Det lille barnet (del 1)
<i>Michaela Glöckler</i>	31	Til ringen
<i>Frode Thorjussen</i>
16	Aspekter ved barnets utvikling,
6. Sansning
<i>Frode Barkved</i>	32	Annonser
18	De visdomsfylte barnetegninger
<i>Inger Brochmann</i>	38	Kalender

Bidrag til neste nummer
sendes til redaksjonen senest:
20. februar, 13. mai, 15.
september, 20 november.

Adresse:
Mette Johannessen,
Birkebeinerveien 18,
2618 Lillehammer.

aarstidsbrevet@hotmail.com

Telefon: 61278246/98836108

Abonnement:
Årsabonnement koster kr. 200.-.
Abonnementet løper til
oppsigelse foreligger.

Medlemskap i Steinerbarne-
hageforbundet inkluderer et
abonnement.

Stillingsannonser
for medlemsbarnehagene er
gratis.
For andre annonser: kontakt
redaksjonen.

omslagsbilder:
fra Gysbrecht van Brederode's brevjar,
1400-tallet, Nederland
baksiden: maleri av Bjørg Lobben Roed

www.iaswece.org

Eventyret og Sannheten dro ut sammen
på en lang reise. En dag sa Sannheten
til Eventyret: "Hvorfor er det slik at
alltid når folk ser oss sammen så tar de
imot deg med åpne armer og holder meg
utenfor? Hva kan vi gjøre med dette?"
Fra og med det øyeblikket ga Eventyret
sine klær til Sannheten. Og fra den
dagen av så vandrer Sannheten på
jorden kledd i Eventyrets drakt.
(Jødisk fortelling.)

Steinerbarnehagene i Norge

Hallo, steinerbarnehagefolk!

I kjølevannet av at steinerpedagogikken får rotfeste rundt om i verden, blir førskolelærere ofte bedt, både av foreldre og offentlighet, om å tydeliggjøre hva en steinerbarnehage er. Det er ikke alltid like lett å definere.

Vi vet at hver steinerbarnehage står fritt i hvordan man griper den pedagogiske impulsen an, alt etter f. eks. geografi og kultur på den enkelte plass

IASWECE har i samarbeid med Pedagogisk Seksjon og European Council påbegynt et arbeid med å beskrive noen av de viktigste kvalitetene i en steinerbarnehage.

Dette arbeidet er ikke avsluttet, men IASWECE har så langt nedfelt hovedtrekk i retningslinjene, ført i pennen av Brigitte Goldmann, som representerer IASWECE i Pedagogisk Seksjon.

Steinerbarnehagene utgår fra følgende retningslinjer:

- Beskyttelse av barndomskreftene er essensielt i vår tid.
- Respekt for hvert enkelt barns egen individualitet styrker pedagogens forhold til barnet.
- Pedagogen styrker barnets undring og takknemmelighet og dets forhold til naturen.
- Pedagogens oppgave er å sørge for nødvendig tillit, indre verdier og livsinnhold.
- Utvikling av barnets intelligens påvirkes gjennom en god rollemodell, gjennom etterligning og med et mangfold av sanseopplevelser, bevegelse og viljeserfaringer
- Pedagogen skal legge til rette for at barnet kan utfolde seg kreativt, med et indre så vel som et ytre engasjement.
- Den voksne hjelper barnet til å få en forbindelse med verden. Et nært og ekte forhold til verden springer ut fra ekte erfaringer snarere enn virtuelle, derfor benyttes ikke elektroniske hjelpemidler. Eventyrfortelling og sang formidles av den voksne og ikke digitalt.
- Pedagogiske virkemidler er; bevegelser og rytmer, fri lek, håndarbeid, deltagelse i husarbeid, naturopplevelser og kunstneriske aktiviteter med farge, form, språk, musikk, eventyr, eurytmi, modellering, dukketeater etc.
- Frilek medvirker til en sunn utvikling og sosialisering. Enkelt leketøy gjort av naturmaterialer, hjemmelagde dukker, dyr etc., stimulerer barnets fantasi.
- En fast rytme gjennom dagen, uken og året, påvirker barnets utvikling positivt.
- En sunn fysisk utvikling legger grunnen for senere læring. Med tålmodighet og fantasi legger pedagoger forholdene til rette for en slik utvikling og sørger også for at barna har et sunt og allsidig kosthold.
- Essensielt for arbeidet er en kjærlig, inderlig og positiv stemning.

*

Så går vi til verks, mer eller mindre - og lærer underveis. Og lære plasser utenfor barnehageporten er det flere av: Barnehagestevnet i Drammen, Hannoverstevnet, to internasjonale stevner i sommer (Brasil og Dornach), sommerstevnet i Järna og Oslo-kurset!

Men først må kulda slippe taket!

For redaksjonen med takk for alle innspill,
Mette Johannessen.

Nytt fra styret

Det har vært travle og aktive tider i det siste. Vi har hatt et styremøte i januar 2010 og i uke 9 har vi et to dagers styremøte i Røros. I januar ble vedtektene til Steinerbarnehageforbundet endelig ferdig utarbeidet fra vår side. Alle får dem utsendt i god tid før årsmøtet, og da håper vi at dere blir fornøyd med arbeidet som er gjort i denne saken. Vi har også hentet inn advokathjelp i løpet av prosessen.

Hjemmesiden er i ny drakt og Sigbjørn Hegland betjener denne. Vi har som mål å stadig forbedre og videreutvikle den. Flott at Sigbjørn tar denne jobben.

Det har vært et møte i Stockholm som undertegnede deltok i på NORENSE. Dette gjelder nordisk samarbeid rundt forskning av steinerpedagogikk. Dere vil få god informasjon rundt dette på årsmøtet.

Styreleder har også deltatt i to møter med Dialogos, kommunikasjons og mediesenter for antroposofiske virksomheter. Dette er et forum hvor vi kan dele informasjon, hjelpe hverandre med artikler, være aktive i samfunnsdebatten, samarbeide rundt f.eks., boken om Steinerskolekritikk som kommer snart. Et spennende forum for våre virksomheter til å komme mer frem i det offentlige lys på en positiv og aktiv måte.

Det er utarbeidet et dokument fra Steinerbarnehageforbundet til Brennautvalget, et utvalg fra kunnskapsdepartementet som skal se på det pedagogiske tilbudet for førskolebarn. De ønsket et mangfoldig innspill og ønsket vårt bidrag velkommen. Vi vil bidra positivt i denne prosessen.

Mette Johannessen og Bjørg Lobben Røed reiste til Lærerstevnet i Tromsø og var tilstedet der fra forbundet vårt. Et flott stevne med samisk kultur og meget gode foredrag av Peter Normann Waage om jegets utvikling. Han er kunnskapsrik og inspirerende som foredragsholder og kan anbefales.

Ellers er vår sekretær Grete Gulbrandsen på plass igjen i arbeidet etter operasjonen. Det er flott og det er vi glade for.

Mange samarbeidsprosjekter mellom skoleforbund, foreldreforbund og barnehageforbund, samt Rudolf Steinerhøyskolen står for tur. Det blir mer og mer viktig å samarbeide med hverandre og stå sammen. Da blir vi sterke!

En god og lys vår ønskes dere alle.

Beste hilsen

Bjørg Lobben Røed, Styreleder.

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (gretegul@gmail.com) er sekretær i 30 % stilling. Hennes engasjement varer til 2014. Grete arbeidet som førskolelærer fra 1973 i privat og offentlige virksomheter. Har vært 10 år i Steinerskolen som klasselærer, men ville tilbake til Steinerbarnehage. Hun er styrer på Steinerbarnehagen på Nordstrand.

Bjørg Lobben Røed (lo-roed@online.no) er styreleder og arbeider opp mot steinerskoleforbundet, PBL og lovgruppen og har 30 % stilling. Hun er innvalgt til 2015.

Bjørg har arbeidet med steinerpedagogikk i over 25 år, både i barnehage og skole. Hun er styrer nå i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden som hun startet 1990. Hun har vært i styret for Steinerbarnehagene siden 1996.

Mette Johannessen (aarstidsbrevet@hotmail.com) har 10 % stilling som IASWECE-representant og 20 % for å redigere og distribuere Årstidsbrevet. Hun er innvalgt i styret til 2010.

Hun har arbeidet med steinerbarnehagepedagogikk i 20 år, både i Sverige og Norge. For tiden arbeider hun med 6-årsgruppen på Steinerskolen i Lillehammer.

Randi Rokstad Eliassen (randi.rokstad@lyse.net) fra Stavanger er innvalgt til 2010.

Hun har arbeidet i steinerbarnehage siden '80-tallet. Nå er hun styrer i Bukkene Bruse i Stavanger.

Nytt fra Førskolelærerutdanningen ved RSH.

I inneværende studieår har vi 53 studenter, fordelt på heltids- og deltidsstudiet. Denne våren har vi både heltids- og deltidsstudenter som leverer sine bacheloroppgaver, derfor kan vi ta inn **nye deltidsstudenter høsten 2010**.

Førskolelærerlinjens deltidsutdanning er for dem som ikke har anledning til å ta et fulltidsstudium. Deltidsutdanningen har en varighet på 5 år, og det kreves at man arbeider i en steinerbarnehage i studietiden. Studentene er på høyskolen til undervisning 3 x 2 uker hvert år. Når studenten ikke har periode på høyskolen, arbeides det med praktiske og teoretiske hjemmeoppgaver. Førskolelærerutdanningens studium består av teoretiske, kunstneriske og håndverksmessige perioder, i tillegg til fagtimer som fordyper og underbygger periodene.

Praksisperioder i barnehagene er en vesentlig del av utdanningen.

Vi vet at vi har kolleger i over 50 steinerbarnehager i Norge, og det er fint å tenke på at vi også har kolleger på alle verdens kontinenter, som Cape Town i Sør-Afrika, Hyderabad i India, Kyoto i Japan, Israel, Russland, Australia og Amerika, for å nevne noen utenfor Europa. På alle kanter arbeides det med de samme ideene i steinerpedagogikken, med ønske om å skape miljøer som ivaretar barnets muligheter for egenutvikling i trygge og etterligningsverdige omgivelser. Steinerpedagogikken er en pedagogikk som er like berettiget i fattige som i rike land og finner sin plass i kristne, jødiske, muslimske, hinduistiske og buddhistiske samfunn.

I Steinerhøyskolens brosjyre og på www.rshoyskolen finner du mer informasjon. Ta gjerne kontakt for en samtale.

Vi gleder oss til å møte mange nye studenter til høsten.
Med hilsen fra Caroline Alfsen Peterson, **RSH**.

Gro Løkken (groeland@online.no) fra Drammen er innvalgt til 2011.

Hun har i en årrekke arbeidet med helsepedagogikk i Sverige. De siste 14 årene har hun arbeidet i steinerbarnehagen i Drammen og har bl.a. startet ny barnehage der.

Mari Rise Knutsen (mari.rise.knutsen@hotmail.com) fra Oslo er innvalgt til 2012.

Hun har arbeidet flere år i offentlig barnehage. Hun er steinerførskolelærer og har de siste årene arbeidet ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Sigbjørn Hegland (sigheg@gmail.com) fra Stavanger er innvalgt til 2013.

er utdannet på deltidsutdanningen på RSH, ferdig 2007. Har arbeidet mange år i Bukkene Bruse, Stavanger, er nå styrer i Blå Steinerbarnehage, Stavanger.

Astrid Helga Sundt (astrid.sundt@gmail.com) fra Bergen er innvalgt som vara til 2013.

tok master på RSH 2007. Har arbeidet mange år i Tryllefløyten, Bergen.

Hege Næsheim (hege@nexit.com), som arbeider ved Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, er innvalgt som vara til 2012.

OM RESULTATET AV FORUNDERSØKELSEN MOT VIDEREUTDANNING I STEINERPEDAGOGIKK FOR FØRSKOLELÆRERE

For et par måneder siden sendte jeg på vegne av Rudolf Steinerhøyskolen ut skjema for å utrede grunnlaget for tilbud om videreutdanning i steinerpedagogikk. Ca 65 styrere og ledere mottok mail. Det er 47 steinerbarnehager på listene, mange førsteklasseledere fikk og skjema, dessuten en offentlig barnehage. Materialet vi har fått inn er verdifullt, og vi er takknemlige for arbeidet dere har nedlagt! Gjennomgangen tar først for seg tallmessig oversikt fra styrere og ledere, dernest innkomne individuelle spørreskjema. Undersøkelsen forteller om 26 avdelinger på Østlandet med til sammen 20 steinerførskolelærere, 3 avdelinger på Sørlandet med til sammen 5 steinerførskolelærere, 17 avdelinger på Vestlandet med 11 steinerførskolelærere og 6 avdelinger i Midt-Norge med 3 steinerførskolelærere. Det kom ingen besvarelser fra Nord-Norge.

Tallmessig oversikt

20 av de 65 forespørslene om "Tallmessig oversikt" ble besvart og gjenspeiler en medarbeidergruppe på 223 personer fordelt på 54 avdelinger. Steinerførskolelærer her er 39, men noen er i permisjon og noen steder fins mer enn en steinerpedagog pr avdeling. Mer enn en fjerdedel av barnegruppene er uten steinerpedagog. Det fins 22 pedagogiske ledere med offentlig førskolelærerutdanning og 12 førskolelærere med offentlig utdanning (disse et er muligens delvis de samme). Antall ansatte med annen pedagogisk utdanning er 14 og ansatte med annen steinerpedagogisk utdanning er 7.

Individuelt spørreskjema

Det kom inn 43 individuelle besvarelser, nesten 20 prosent av de 223. Dette skjemaet var krevende, og det er imponerende at så mange tok seg tid til å svare! Kun en svarer at det ikke er behov for tilbudet, at en heller burde styrke den eksisterende utdanningen.

31 svarer at det er mulig de selv vil ta en steinerpedagogisk førskolelærerutdanning. Enkelte av disse viser seg imidlertid å ha gjennomført den alt. Av de 11 som svarer nei har også flere utdanningen. Den høye andelen som ønsker steinerpedagogisk utdanning kan bero på at undersøkelsen var særlig aktuell for dem. 3 deltakere ønsker seg det treårige løpet. 13 deltagere svarer at de ønsker seg det femårige deltidsstudiet. Videreutdanning i steinerpedagogikk for førskolelærere foretrekkes av 19 av dem som svarer.

Hva spesielle elementer betyr for valget, fordeler seg noe ulikt på kvalitet, fleksibilitet, lokalitet, formel kompetansegivning og økonomiske forhold. Nær sagt alle er opptatt av kvalitet, mange har tatt seg tid til å skrive utfyllende om dette. Det kommer vi tilbake til under. Nesten alle markerer fleksibilitet som viktig, og 28 understreker det at en ikke må bo nær utdanningsstedet. Formelle krav er markert på 21 skjema. Svært mange markerer både studiepoeng, godkjenning av lånekassen og økonomi som viktig. Å oppnå studiepoeng stiller en fritt, oppgir en av dem som svarer.

Feltet om krav og tilbud om praksis/hospitering mangler på seks skjema. Vi må dermed se på materialet som innkommet fra bare 36 her. 7 av disse sier at de ikke har bruk for praksis utover egen barnehage. 16 svarer at praksis i en annen steinerbarnehage ville være et viktig element, mens 7 opplyser at det ville være praktisk umulig å få til for dem. Hele 14 sier de kunne ønske seg praksis knyttet til håndverk eller kunstnerisk arbeid.

Deltagernes bakgrunn

Av de 33 som har svart på dette spørsmålet, viser det seg at bare 6 har steinerskolen som grunnskole. 5 har steinerskolen som videregående. 30 har annen videregående skole. 2 har fagutdanning fra steinerskole og 18 har annen fagutdanning. 8 har høyskoleutdanning fra steinerskole. 21 har offentlig universitet eller høyskoleutdanning.

Deltagerne har gjennomgående svært mye praksis fra steinerbarnehager. En del har også praksis fra annen barnehage. I tillegg nevnes annen steinerpedagogisk praksis og selvsagt egne barn. Mange kan også berette om overgang fra helt andre yrker. Besvarelsene gir inntrykk av en svært ressurssterk og erfaren gruppe.

På spørsmål om kjennskap til andre som kunne tenkes å ville ta steinerpedagogisk videreutdanning svarer mange at de kjenner andre i egen barnehage og i andre steinerbarnehager. Kun 4 vet om andre i offentlige barnehager, men mange har tro på at det finnes noen der ute.

Deltagernes tanker om innhold, form, lokalisering og annet

Godt over halvparten av deltagerne har også skrevet om innhold og form. Disse tankene er samlet i teksten under og vi tar dem med oss videre.

Grunnleggende kunnskap om antroposofi og steinerpedagogikk, som menneskebilde, reinkarnasjon, selvoppdragelse, syvårs-periodene, observasjon og sanselære understrekes av mange. Likedan fysisk miljø, rytme og forbilde-etterligning, dessuten praktisk pedagogikk som grensesetting. Småbarnspedagogikk, inkarnasjonsprosessen, det lille barns vesen, spørsmålet om hvordan vi kan forbinde oss med denne viten, begrunnelsen for vår pedagogikk, "hvordan møte tvilerne?", arbeid med elementærvesenene, årstidsfestene, både bakgrunn, innhold og gjennomføring må innlemmes. Musikk, håndverk og annet kunstnerisk blir nevnt av mange. Hagebruk, matlaging og ernæring nevnes. Likedan antroposofisk medisin og spesialpedagogikk. Foreldrearbeid er et ønsket tema sammen med ledelse og administrasjon.

Her er flere forslag til form, tidsbruk og lokalisering – basert på ulike behov. Tanker om tidsbruk varierer fra en dag / helg pr måned til et halvt eller et helt års heltidsstudium. Mange mener imidlertid det er ideelt å kunne bo hjemme og pendle inn i kortere perioder for å kunne kombinere arbeid, hjem og studie. Studiegrupper, variasjon mellom individuelle oppgaver og gruppeoppgaver blir foreslått, dessuten undervisning som foregår som en

kombinasjon av nettbasert undervisning og forelesninger. Nettkontakt med lærerne er et ønske og at enkelte forelesninger gis lokalt. Desentralisert tilbud er ønsket. Forslag til sted er tydelig avhengig av hvor en bor. Oslo Bergen og Trondheim blir foreslått men også for eksempel Ringesjø.

Flere deler også andre tanker med oss:

- Viktigheten av at vi blir synlig i aviser og tidsskrift blir fremhevet, ikke bare på nett (et godt poeng!).

- Svært mange understreker at vi må få til videreutdanning også rettet mot andre enn førskolelærere. Dette er tydelig et behov som både assistenter og pedagoger kjenner på. Studietilbud til assistenter i tillegg til Oslo-kurset blir nevnt.

- Ønsker om kurs uavhengig av formell godkjenning, studiepoeng og lånekaske.

Avslutning

Helt til slutt må vi igjen få lov til å takke dere for de tanker dere har delt med oss gjennom denne undersøkelsen. Det er svært verdifullt i arbeidet videre. Ta gjerne videre kontakt dersom dere har spørsmål eller ting dere vil vi skal være oppmerksomme på. Vi har alt nå godt håp om å kunne realisere en videreutdanning. Se annonse i dette nummeret. (om enn i første omgang i en enkel form.) Tiden vil vise om arbeid og interesse vil gi grunnlag til å utvikle flere tilbud etter hvert.

For RSH, ved Astrid Helga Sundt og Gerd Eva Valøen.

Eksempel på foreldreresspons fra Stjerneglint

Respons på: Brenna utvalgets foreldrehøring om pedagogisk tilbud til førskolebarn.

Sjekk: www.regjeringen.no/brennautvalget

Barnehagen har to avdelinger der den ene avdelingen har 10 barn fra 1-3 år og den andre har 20 barn fra 3-6år. Det er ca 4 voksne på hver avdeling, styrer veksler mellom avd. etter behov.

Åpningstiden er fra 07.30-16.15

Stengt: høst-, jul-, vinter-, påskeferie og 6 uker om sommeren

De ansatte har obligatoriske møter 1 kveld hver uke (faglig påfyll, her planlegges, forberedes og evalueres ukene).

Foreldrerådet i Stjerneglint Steinerbarnehage har diskutert hva vi mener ligger til grunn for det gode pedagogiske tilbudet vi føler våre barn får.

Det kom frem mange innspill og synspunkter. Gjennomgående bar synspunktene preg av fornøyde foreldre, som er opptatt av at deres barn skal få en best mulig hverdag og ikke minst en god ballast for best mulig livskvalitet hele livet ut. Noen hadde erfaring fra andre barnehager og kunne derfor si noe om hva de følte var positivt spesielt for vår barnehage. Andre hadde kun erfaringer fra vår barnehage

og kom med sine synspunkter på hva som fungerer ut fra dette.

Vi kom frem til at i vår barnehage er det disse faktorene som gjør at vi velger å ha vårt barn akkurat her:

-Engasjerte og entusiastiske ansatte, som viser ekte begeistring for barna, kollegaene og foreldrene. Dette vises i praksis ved at de har meget god oversikt over barnas nære nettverk, de kjenner disse ved navn og viser interesse ved levering og henting. De deltar aktivt på arbeidsmøter, tilstelninger o. l. i regi av barnehagens Samarbeidsutvalg. Noe som vi ser på som en vesentlig faktor i "bli kjent" prosessen. Foreldregruppen får også et godt samhold og det oppstår ofte nære vennskap foreldrene imellom, noe som kommer barna til gode. Vi som foreldre oppfatter at alle ansatte føler et eierskap til sin arbeidsplass og at de naturlig og lystbetont involverer seg. Styrer i barnehagen er meget stabil, har jobbet siden oppstart av barnehagen for 25år siden. Denne stabiliteten gjenspeiler hele personalet. Dette fører igjen til neste faktor:

-Faste rutiner, forutsigbarhet og regelmessige måltider. Både barna, foreldre og de ansatte har trygge rammer å forholde seg til. Alle barna har 100% plass, noe som er vurdert og funnet viktig. I tillegg til at menneskene i barnehagen er de samme

hver dag, er også dagene, ukene og året fylt med faste rutiner. Året er delt inn i mange "fester", der forberedelser, gjennomføring og refleksjoner fyller tiden. Det serveres frokost, lunsj, fruktmåltid og ettermiddagsmat i barnehagen hver dag. Hver ukedag har sin faste lunsj rett, noe barna fort setter seg inn i. Eks "i dag er det musli, da er det jo onsdag da". All maten er økologisk og det et gjennomtenkt forhold til ernæringsmessig innhold, der bla bruken

av sukker er bevisst. Ungenes blodsukker holdes stabilt, noe som gir et godt grunnlag for neste faktor vi kom frem til:

-Rolig atmosfære. Selve bygningen/innredning er laget i naturmaterialer, som i seg selv luner og gir rom for ro. Ungene har leker laget av foreldre og andre, og tøyet/stoffene som brukes til alt fra "hyttebygging", til utkledding er i rene farger, som innbyr til god kreativ lek. De voksne gjør arbeidsoppgaver sammen med barna, som tidligere ble gjort i et hvert hjem. Det bakes, lages supper, vaskes, støvtørkes, oppvask og tøy brettes. Disse oppgavene er bevisst ikke tatt vekk fra personalet. De har en pedagogisk verdi i tillegg til selve produksjonen. Det unike er at mens oppgavene gjøres nynnens det gjerne på sanger, rim eller regler som barna kjenner igjen fra en annen rolig situasjon i barnehagen, nemlig "ringen". Rundt selve måltidet har man også lagt vekt på den rolige atmosfæren. Her tennes alltid lys på bordene. Man innleder måltidet med faste regler og avslutter med en annen regel. De voksne sitter rundt bordene med barna og er bevisst sitt stemmeleie. Noe barna fort oppdager og dette smitter fra barnegenerasjon til neste. Barna blir som tidligere nevnt fort kjent med innholdet i lunsjen, og lærer seg i løpet av 4-6 uker og like alt de får servert.

-Verdisynet er den siste faktoren vi tenker fremmer et godt pedagogisk tilbud for våre barn. Verdisynet gjenspeiler seg blant annet i barnehagens åpningstid, som "tvinger" foreldre til å ta et bevisst valg i forhold til karriere og samvær med eget barn. Når en velger å ha barna i en barnehage som ikke har døgnåpent, har stengt i store deler av skolens ferier (bare

6 uker om sommeren), må man gjøre noen valg, som vi mener kommer barna til gode. Barnehagen gir barna mer tid med egne foreldre/foresatte eller besteforeldre etc, der de får oppmerksomheten og gleden av å dele opplevelser med sine nærmeste. Vi som voksne får mer tid til å lære våre barn å kjenne, og muligheter til å være en påvirkningsfaktor i vårt eget barns liv. Vi tenker en barnehage som vår, er en motvekt til karrieresamfunnet vi befinner oss i. Det betyr ikke at vi som foreldregruppe ikke har karriere og ambisjoner, det betyr rett og slett at vi har et bevisst forhold til dette.

Med vennlig hilsen,

Ingrid Dobbe og Guri Monserud,
Ledere av Samarbeidsutvalget Stjerneglimt
Steinerbarnehage, Arendal.

LEDIG STYRER/PEDAGOGISK LEDER STILLING

Ringelhorn Steinerbarnehage på
Lillehammer søker etter
styrer/pedagogisk leder i 100% stilling fra
01.08.10.

Vi er en liten, koselig barnehage med
plass til 18 barn fra 1-6 år, og
4 ansatte. Barnehagen har stort ute-areal og
ligger i landlige
omgivelser ved siden av steinerskolen på
Lillehammer.

Vi kan tilby:

- Godt arbeidsmiljø
- Gode lønnsforhold
- Gode pensjonsordninger

Vi søker en erfaren, kreativ, engasjert
og positiv person med
steinerpedagogisk utdanning.

Søknadsfrist 15.04.10

For nærmere opplysninger ta kontakt med
Wencke H. Thorsen
Tlf. 61256596/ ringelhorn@gmail.com

Det lille barnet

del 1

Michaela Glöckler

Tre foredrag (i sammenlagt 8 deler) fra barnehagestevnet på Hedemarken, 2008.

Kjære venner.

Jeg fikk spørsmål om å bidra her med tre foredrag, og jeg synes det ville være flott hvis jeg kunne komme i en dialog med dere. Dere er de profesjonelle utøverne. Jeg er en barnelege, og det dere virkelig trenger å lære, er å samarbeide om omsorgen for det lille barnet.

Denne kvelden vil jeg starte med en veldig enkel modell av hva utdannelsesverdenen¹ virkelig er. Den er i sin metode en femkantet stjerne². Det er bare fem aspekter vi må ta i betraktning. Da har vi en god dannelsesverden.

Begynnelsen eller den venstre fot, er å kjenne omstendighetene og barnets alder godt. Men i dag er det ikke nok å bare kjenne alderen. Vi må også ta i betraktning de fysiske omgivelsene. Omstendighetene utav hvilke barnet har nådd sin konkrete alder. Omgivelsene er alltid integrert i disse spørsmålene fordi vi ikke kan skille et barn i dets utvikling fra dets omgivelser. Så det første er alderen og omgivelsene utav hvilke barnet har nådd sin spesifikke alder.

Den høyre fot er innholdet.

Utdannelsesverdenen nærer fremtoningen i en viss alder med et visst innhold. Så hva er det spesielle innholdet, den spesifikke stimulering, det spesifikke curriculum for ettåringen, toåringen, treåringen, fireåringen, femåringen og seksåringen? Det er det store spørsmålet; hva nærer de en, to, tre, fire, fem og seks år gamle? Hvert år er en hel verden

av forskjellig orienterte, aldersspesifikke, fysisk stimulerende inputs. Det er det andre vi må vite.

Så venstre arm; relasjoner³. Hva er utdannelsesverdenen uten relasjoner? Nesten ingenting. "Det var bare en fin skikk", tenkte folk da Steiner reiste helt fra Dornach til Stuttgart og besøkte sin Waldorfskole uten en eneste gang å unnlate å spørre elevene: "Liker dere lærerne deres? Liker dere dem virkelig?". Han stilte aldri spørsmålet til lærerne: "Liker dere elevene deres?" Han gjorde aldri det. Han spurte bare elevene. Og de visste at Steiner var ekstremt lett å underholde, men det største smilet fikk han når de ropte "Ja". Da følte han seg vel. Lærerne måtte alltid høre på denne seremonien. Det var en virkelig seremoni. Endatil så sterk at elevene en dag bak ryggen på lærerne og bak ryggen til Rudolf Steiner bestemte seg for: "Vi sier nei, og ser hvordan han ser ut da". Og de var forberedt på å rope "nei" når han stilte spørsmålet. Og så stilte Steiner spørsmålet den andre veien: "Jeg går ut fra at dere ikke liker lærerne deres!?" De ropte "nei" og gjentok ikke dette mer.

Dette synes å være en fin seremoni, en god spøk, en god interaksjon, men det var mer enn det. I dag vet vi at dette er den salutogeniske⁴ ressurs nummer en; en god relasjon.

Hele tilknytningsteorien, mor-barn interaksjon, all forskning på relasjoner de siste tretti år, betydningen av kontakt, av interaksjon, det virkelig salutogeniske

spørsmål: "hva gjør en relasjon til en kilde av styrke for livet?", var fremdeles ikke kjent på Steiners tid. Ingen snakket om det. Men han snakket om og om igjen om relasjoner. Så hvordan få til en god relasjon, den mest fruktbare relasjon mellom lærer og barn, lage rom der barn kan samhandle sannferdig, og hvordan bygge opp virkelig gode relasjoner til foreldrene; det er helsespørsmålet, det mest betydningsfulle spørsmålet i dag. Jeg vil at dere skal tenke at vi har dette som en basis, tenke over; hva er en god relasjon? Slik at dere kan reflektere over dette, kjempe med det, se hvordan dere takler det å gjøre dette så tilgjengelig og praktisk som mulig.

Jeg gjorde dette sist år da jeg hadde et seminar med unge studenter. Det var et ungdomsseminar i Tyskland. Jeg spurte de unge: "Hva er en god relasjon? Skriv ned ti punkter." De gjorde det og så undersøkte vi. Og det var, som jeg har erfart de siste ti-femten årene, det samme. Først kom sannferdighet, klarhet, ærlighet, alle ordene for transparens og å være så klar, forståelig og ærlig som mulig. De siste femten årene har dette blitt rangert høyere enn kjærlighet, tillit og alle de mer emosjonelle høye kvaliteter ved en relasjon.

Fordi folk fant ut; kjærlighet er ingenting, den er en plage, hvis den ikke er kombinert med ærlighet. Man fant ut at ærlighet er den omformede kjærlighet på feltene kunnskap, gjenkjennelse og å se hverandre. Å være oppriktig og sannferdig er en form for kjærlighet, men en meget bevisst form for kjærlighet.

Så man fant i dette et slektenskap med det Goethe, vår tyskspråklige Shakespeare, skrev i en kjent aforisme⁵: "Du vil bare bli kjent med det du elsker". Du elsker ikke det du ikke forstår. Det er et faktum. Hvis du spør en person: "Kjenner du deg elsket?", vil denne personen svare ja hvis hun føler seg forstått. Det er akkurat det samme selv om det ikke er kjærlighet i den mer snevre betydning av ordet.

Alle ordene på et transparent, ærlig forhold er i dag de som rangeres høyest. Så kommer kjærlighet på det emosjonelle plan assosiert med tillit, gjenkjennelse, at man føler seg sett, akseptert og dypest sett forstått. Så tillit er meget sterkt forbundet med denne mer

emosjonelle og følelsesbaserte kvaliteten av kjærlighet.

Så fant man at det er et tredje uttrykk for kjærlighet, og det er å gi den andre rom til å være som han eller hun ønsker å være. At en annen person ikke føler seg presset, tvunget, overmannet, at en annen person føler seg fri til å komme ut av seg selv.

Så denne vidunderlige egenskapen er kjærlighet på viljesplanet, å la andre mennesker være fri, å gi rom for fri utvikling, utvikling på egne premisser.

Om mennesker er elsket men ikke kjenner seg fri, så er denne kjærligheten ikke komplett.

Så det er interessant at en god relasjon assosierer vi selvfølgelig med kjærlighet, men vi må forandre kjærlighet som en hodekvalitet til en observasjonsegenskap.

For eksempel, igjen et eksempel fra Goethe, han elsket en gift kvinne; Charlotte von Stein. Dette var et veldig respektabelt forhold, mannen kjente til det, det var platonisk osv. Men det var et dypt sjelelig og spirituelt forhold. Og hva gjorde Goethe? Først skrev han kjærlighetsbrev, så skrev han selvfølgelig mange dikt, vidunderlige kjærlighetsdikt.

Men så begynte han å sende til sin Charlotte mer enn tre hundre tegninger; en stein i skogen, noe gress, noen blomster, en detalj fra hagen, et landskapsbilde, et gammelt hengende tre, alle slags ting.

Og hun ble sintere og sintere, og en dag eksploderte hun og skrev til ham: "Hvorfor sender du meg ikke virkelig sterke kjærlighetsdikt? Hvorfor kjeder du meg med alle dine naturting? Dette gir ingen mening for meg."

Da skrev Goethe tilbake: "Jeg ser på naturen med den ytterste ømhet. Jeg ønsker så høyt at du kunne se naturen med mine øyne."

Dette omsorgsfulle, kjærlige blikket. Hva ser du egentlig? Hva er virkelig persepsjon? Persepsjon er at du i din sjel lager et fullstendig åpent rom slik at det andre kan åpenbare seg som det er. Så lenge du ser, eller: "Jeg kjenner deg", "Jeg har sett deg", "Ja det er klart", denne måten å avgjøre, vurdere eller observere, så du føler deg observert, du føler deg sett. "Liker jeg dette?", eller "hva liker jeg og hva misliker jeg?" Stort sett er vår persepsjon så full av halvt bevisste

eller ubevisste sympatier og antipatier at den andre ikke kan åpenbare seg slik han eller hun ønsker å bli sett. Det er en stor forskjell.

Så en god relasjon har mye å gjøre med denne kunnskaps- og følelseskjærligheten som er et kjærlig blikk, å virkelig se den andre slik han eller hun ønsker å bli sett. For eksempel fortalte min mann som var matematikklærer i videregående en historie om en niendeklassing som var klar til å forlate skolen. Han var så stygg mot sine lærere og medstudenter at fakultetet mente: "vi må utvise ham". Og som vi ofte gjør i slike situasjoner, undersøkte man i lærerkollegiet om det var noen som fremdeles hadde god kontakt med dette barnet, for å gjøre et siste forsøk på å beholde ham. De prøvde å finne noen som kunne ta seg av denne vanskelige personen. I denne situasjonen ble min mann valgt til å være den som skulle "adoptere" denne gutten, og forsøke å finne ut hvorfor han oppførte seg så stygt.

Så hva gjorde min mann? Han tenkte litt, han observerte ham en stund, og så inviterte han gutten til en iskrem etter skolen en lørdag. Det var mens det fremdeles var skole på lørdag.

De gikk fra skolen i taushet. Da de nesten var kommet til kafeen sa min mann: "Du vet hvorfor vi går for å spise is nå? Jeg tror du vet det. Jeg skulle ønske at du de neste månedene sluttet å lage trøbbel. Jeg er sikker på at du kan. Bare dropp det." Da sa gutten til min mann: "Å Herr Glöckler, vær så snill å ikke ta alt dette så seriøst." Han ønsket å si: "Jeg er ikke det der. Se på meg hvordan jeg egentlig er". Det som kom ut av samtalen var at alt dette trøbbelet var uttrykk for en virkelig vanskelig personlig livssituasjon som man var i stand til å løse. Da gikk det bra. Det denne unge personen ønsket å finne ut, var om læreren identifiserte ham med alt trøbbelet, eller med noe annet.

Så hva ser vi når vi ser? Ser vi alle problemene, projiserer vi vårt eget velvære på barnet, det vi liker og det vi misliker, det som uroer oss? Eller er vi i stand til å se gjennom, å diagnostisere hva barnet ønsker å være, ønsker å bli, hvordan det ønsker å bli sett? Og kjære venner; det samme gjelder foreldrene. Foreldre er bare voksne barn. Store barn slik vi alle er.

Det er akkurat det samme. Vi er alle sammen mer eller mindre stygge, men det er ikke virkelig oss. Bak all denne ufullkommenheten er noe som virkelig ønsker å komme frem. Det å få en god relasjon til denne personen og å utvikle humor, hvordan behandle det utvendige, det er den store pedagogiske utfordringen.

Dette er på kunnskapsnivået, det vi kaller en god relasjon eller aktiv kjærlighet. På det emosjonelle planet tenker vi: "Dette kan vi! Det er bare å elske!" Eller når vi hører denne musikken, det er så... kommuniserende. Vi konsumerer følelser, og det er virkelig næring for oss. Så vi fortærer den andre veldig mye følelsesmessig. Hvis det går bra og vi har sympati, synes vi at det er lett å ha en god relasjon på det følelsesmessige planet, og vi føler kjærlighet. Men vi har veldig vanskelig for å skjelne hvor mye av denne sympatien som er tilfredshet med oss selv. Gleder vi oss virkelig over musikken, eller effekten musikken har på oss? Selvfølgelig er det musikken, men det er også oss. I det øyeblikk sympatien forandrer seg til en krise, blir vi klar over det. Fra den ene dagen til den neste kan vi hate den vi elsket dagen før. Og til slutt ser vi hvor mye vårt personlige engasjement betydde i denne relasjonen. Så det er litt av en oppgave å være mer objektiv i forhold til våre sympatier og antipatier, og virkelig la barnet leve i vår kjærlighet så objektivt som mulig. Dette er ikke mindre tilfredsstillende, men litt mer transparent, mer objektivt. Det er den pedagogiske kjærligheten på det følelsesmessige planet.

Så kommer spørsmålet om frihet, og det er virkelig vanskelig. Hvis du forstår frihet i en relasjon som simpelthen ikke å bry seg, fordi å slippe fri er å ikke gjøre noen ting? Da har vi selvfølgelig totalt mislykkes i vårt oppdrag. Vi har også mislykkes hvis vi alltid spør barnet:

"Hva har du lyst til?" "Hva vil du spise? Hva vil du ha på? Hva vil du leke med?" Da skader vi barnets frihet enormt. Det som får et barn til å føle frihet, er at det blir tatt vare på av omgivelsene på en slik måte at det kan gjøre det som er godt og helsebringende.

Alle barn, ja alle mennesker, har en dyp følelse av hva som er godt, hva som er

helsebringende, og hva som er dårlig, hva som ikke er helsebringende. Et barn kan ikke vite sitt eget beste, det kan bare erfare. Og det erfarer godheten hvis du gjør det gode ut fra din observasjon, empati og forståelse. Men hvis du er usikker og stadig stiller spørsmål, gjør du deg selv til barnet og barnet til læreren. Barnet får ikke følelsen av at du gjør det som er godt, at du mener det gode, fordi det møter denne usikkerheten. Så det er en balansegang mellom på den ene siden å gi rom for fri utvikling, og på den andre siden ikke å fraskrive seg ansvaret, fordi de er ennå ikke modne nok til å kunne bruke sin selvstendighet. Så det er et stort spørsmål hvordan man kan øve evnen til selvstendighet og frihet det første året, det andre året, det tredje året, det fjerde året? Hvordan skape et rom for utviklingen av frihet i en alder der barnet fremdeles ikke vet hva det er.

Det samme gjelder foreldrene. Du jobber med steinermetodikk⁶, så hva er frihet hvis du bruker Steiner? Du gjør ikke som foreldrene vil, hvis de vil du skal gjøre noe annet enn Steiner-barnehage. Friheten kommer fra fortiden. Vi vil ikke starte med en PC, fordi vi har en Steiner-identitet, selv om noen foreldre synes dette er gammeldags. Så da prøver vi å forklare. Vi kan alltid si "frihet gjennom forståelse og gjennom empati", for hvis vi forstår så føler vi frihet igjen. Vi kan akseptere gjennom forståelse. Vår frihet blir bare underminert hvis vi ikke forstår. Da kjenner vi oss ufri, angrepet, ikke forstått osv.

Disse tre store utviklingstrinn i en god relasjon er det tredje aspekt ved Steinerpedagogikk. Hvordan gjøre en relasjon til den beste bæreren av informasjon, læringsprosesser, men også hvordan gjøre en relasjon til noe som virkelig kan inkarnere barnet. Steiner sa i noen av sine pedagogiske foredrag: "Utdannelse er i en prosess det vi kaller å døpe noen. Utdannelse har dåpskvaliteter." Det er en prosess av dåp. Å døpe noen er å vekke hans høyere selv. Å føre noen til seg selv. Å gjøre noen klar over seg selv. Å velsigne ham med hans høyere evige liv. Ethvert møte med et barn, uavhengig av hvor lite, når vi får til en god relasjon vil dette barnet være oppmerksom på oss, det vil observere og følge oss, det vil åpne

seg og smile til oss, og det er inkarnasjon. Ikke bare å gå inn i kroppen og være der, men å gå gjennom kroppen. Å inkarnere og møte verden. Det er personen. *Personare, persona, person*. Det er et latinsk ord som betyr å *lyde gjennom*. Det er personlighet. Det som kan lyde gjennom min konstitusjon og møte deg. Det samme gjelder deg. Så individualiteten, det evige høyere selv, er noe helt annet enn personen. Personen er 100 % avhengig av kroppen. Desto bedre kroppen er utdannet, desto mer har du fått det høyere selv til å samhandle, å lyde gjennom deg. Desto mer kan en person arbeide med seg selv. Uttrykke sin menneskelighet. Det er relasjoner.

(Oversatt av Gudbrand Aasen.)

¹ "World of education" som kan oversettes på flere måter.

² Pentagram

³ "Relationship". Jeg har valgt "relasjon" men det kan også oversettes bl.a. som "forhold"

⁴ En holistisk teori utarbeidet av Aron Antonovsky der man fokuserer på det friske og forsøker å forsterke dette.

⁵ Et løsrevet sitat eller en strøtanke som på en treffende og underfundig måte uttrykker et tankevekkende poeng, en læresetning eller allmenn sannhet.

⁶ "Waldorf- methodology"

ASPEKTER VED BARNETS UTVIKLING.

Belyst gjennom syvårsperiodene. Frode Barkved. 6. Sansning.

Med vennlig tillatelse av forfatteren vil vi gjengi Frode Barkveds "ASPEKTER VED BARNETS UTVIKLING" i denne og kommende utgaver av Årstidsbrevet.

Disse fire fenomenene; den sterke sansningen, den sterke etterligningsevnen, enheten mellom et kroppslig og sjelelig uttrykk, og hans sterke hengivenhet for, og medlidenhet med, alt levende, kan kanskje gi oss et spor hvis vi vil forstå små barn måte å forholde seg til verden på.

Selvfølgelig ser vi hos Hauser noe som kommer til uttrykk i meget sterk form, og som under et normalt utviklingsforløp ikke ville ha blitt så tydelig. At for eksempel sansningen var så sterk, må helt sikkert ha å gjøre med at Hauser gjennom å være innesperret seksten år i en mørk celle må ha beholdt og samtidig ha potensert sin sansekraft i ekstrem grad. Slike sansekrefter og etterligningsevner som Hauser fremviste ville selvfølgelig under en mer normal utvikling ha blitt differensiert og uttynnet.

Samtidig er det ofte slik at nettopp det ekstreme, det usedvanlige, med stor tydelighet viser hen på noe allment. Man kommer nærmere et "rent" fenomen, som lettere kan gjemme seg bort eller sublimeres og forvandles i en vanlig utvikling.

Hva kan vi kjenne igjen hos Kaspar Hauser, som også kan fortelle oss noe om en allmenn fysisk og psykisk utvikling?

Hvis vi begynner med Hausers sterke sansning, støter vi fort på noen interessante utviklingsideer hos Rudolf Steiner.

Han sier blant annet:

" La oss ta et barn som ennå er i sin sarte alder, i en alder som ligger før skoleplikten. Da er egentlig barnet ennå helt og holdent et enhetlig vesen. De tre ledd av menneskenaturen, legeme, sjel og ånd, differensierer seg fra hverandre først senere i livet. Mellom fødselen og tannskiftet, som utgjør et svært viktig punkt i barnets utvikling, ligger en livsepoke hvor barnet så å si – vi legger vanligvis bare ikke tilstrekkelig merke til det – nesten helt er sanseorgan.(...) Man kan uten tvil si: Når vi er voksne, har vi smak i munnen, i ganen, på tungen. Barnet føler smaken langt dypere nede i organismen, smaksorganet vider seg så å si utover en stor del av kroppen. Slik også med de andre sansene. Lyspåvirkningene forbinder seg hos barnet inderlig med åndedrettsrytmene, de går ned i blodsirkulasjonen. Det som den voksne opplever avsondret i øyet, opplever barnet tvers gjennom hele kroppen, og uten at noen overveielse stiller seg i mellom, kommer viljesimpulsene hos barnet umiddelbart til syne som refleksaktige fenomener." ¹

I en annen sammenheng følge Steiner dette opp i det han påpeker at hele barnets organisme oppfører seg som et omfattende sanseorgan. Dermed, sier han, vil alle de inntrykk et barn utsettes for få helt andre virkninger i barnet enn tilsvarende inntrykk hos en voksen.²

Her berører vi et viktig pedagogisk anliggende. For dersom sanseintrykkene virker så sterkt inn i kroppsprosesser og

livsprosesser hos barnet, vil det være av avgjørende betydning hvilke inntrykk man utsetter barnet for.

Legene Friedrich Husemann og Otto Wolff uttrykker det slik når det gjelder det helt lille barnet:

"Slik som barnets øye, uten å kunne velge noe bort, tar alt opp i seg i tillit til at verden er god, slik er egentlig hele barnets organisme et sanseorgan. Når det lille barnet fornemmer omgivelsen opplever det denne som en utvidelse av sin egen kroppslighet. Dersom omgivelsen er sunn og skjønn, og dersom menneskene i barnets nærhet tenker riktige tanker, så spirer dette som sunnhetskrefter i barnet selv, det vokser og formes på en sunn måte. Dersom omgivelsen er gjennomtrukket av sykelige innflytelser, av heslighet og uriktige tanker, så blir barnets utvikling tilsvarende sterkt hemmet, i verste fall delvis forhindret.

For foreldre og oppdragere er det av fundamental betydning å ha en umiddelbar fornemmelse for, og en sikker viten om, at hvert eneste sanseintrykk fra ytterverdenen trenger inn i det kroppslige, og kan der virke oppbyggende eller skadelig, sunnhetsfremmende eller sykdomsfremkallende." ³

I denne sammenhengen er det verdt å merke seg at biologen Robert M. Sapolsky har påpekt i hvor sterk grad fysisk vekst og psykososiale forhold henger sammen. Vi vet at Kaspar Hauser var meget kortvokst. Sapolsky viser til forskning som helt klart viser hvordan oppdragerens sinnsstemning og væremåte virket inn på både barnas vekt og barnas lengde.

Han påpeker blant annet en konkret statistikk fra to forskjellige barnehjem i etterkrigstidens Tyskland. Begge barnehjemmene var statlig styrte, barna på begge hjemmene hadde samme diett, samme frekvens av legebesøk. Den eneste forskjellen var de to bestyrerinnene som drev barnehjemmene. Den ene på "Barnehjem A", Fraulein Grun var kjent for sin varme, og omsorgsfulle moderlighet. Hun lekte, sang og lo sammen med barna. Og brukte mye tid sammen med dem. Den andre, på "Barnehjem B", Fraulein Schwarz, var pliktoppfyllende i forhold til alt det som gjaldt administrasjon av hjemmet, men hun var minimalt sammen med barna. Hun kritiserte og (rådet?) dem ofte, vanligvis

mens de andre barna hørte på.

(She frequently criticized and berated them, typically among their assembled peers.) Vekstratene fra de to barnehjemmene viser at Fraulein Schwartz' barn vokste langsommere både når det gjaldt vekst og høyde, enn barna på det andre barnehjemmet. En tilfeldighet gjorde dette utilsiktede "eksperimentet" fullkomment. Fraulein Grun sluttet nemlig å arbeide som bestyrer på "Barnehjem A". Av såkalt byråkratiske grunner ble Fraulein Schwartz overflyttet til "Barnehjem B" som altså hadde hatt høyere vekstrate mens Fraulein Grun arbeidet der. Resultat: Vekstraten på "Barnehjem B" der hun tidligere arbeidet økte, mens vekstratene på hennes nye arbeidsplass minket. ⁴

Tilbake til Kaspar Hauser.

Vi så at når det gjaldt ham, måtte vi gjøre bruk at et utvidet sansebegrep. På samme måte kan vi leve oss inn i barnets sansning. Ikke bare fornemmelser som lukt, syn, hørsel, smak og så videre virker inn i barnets organisme og vekst, men også *omgivelsens tanker*. Med andre ord: Barnet fornemmer den voksnes sjelsytringer minst like sterkt som det fornemmer andre sanseintrykk. Dette forhold påpekes også av utviklingspsykologen Charlotte Bühler som blant annet hevder at det nyfødte barnet registrerer muskelspenninger hos den som holder det, og at eventuell engstelse hos den voksne dermed kan overføres på barnet.⁵ Tar vi dette på alvor innebærer det at de voksnes holdninger, de voksnes intensjoner og tanker påvirker barnet helt inn i det kroppslige, helt inn i veksten. For slik som Kaspar Hauser kunne sanse andres intensjoner - (forsøket med berøring langt borte fra)- og også intensjoner og tanker fra andre mennesker på en sterk og direkte måte – (hans uro før første drapsforsøk) – slik fornemmer også barnet foreldres og andres tanker og følelser, om enn ikke i så dramatiske vendinger.

¹ Rudolf Steiner. "Livsbetingelser for fremtidens oppdragelse". Antropos forlag, Oslo – 1996. Fra en foredragssyklus 8. – 11- april 1924 i Stuttgart, s. 19 -20.

² Rudolf Steiner. "Antroposophische pädagogik und Ihre Voraussetzungen." R.G. Zbinden & Co. – Verlag Basel 1951. s.8. Fra en foredragssyklus 13.- 17. april 1924 i Bern.

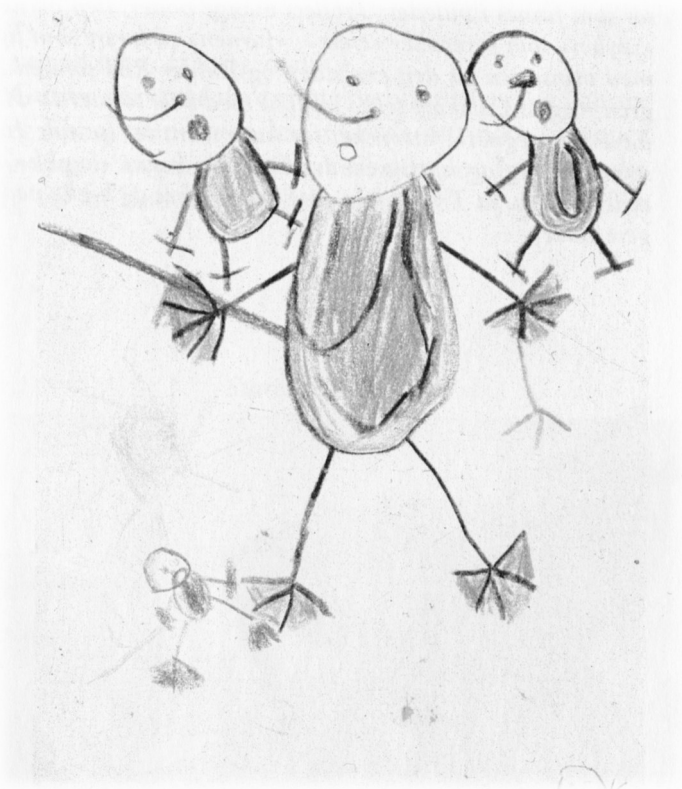
³ Wolff Huseman. "Das Bild des Menschen als Grundlag der Heilkunst. Band 2." Verlag Freies Geistesleben Stuttgart 1986. s.4.

⁴ Robert M. Sapolsky, "Why Zebras don't get ulcers. A guide to stress, stress – related diseases, and coping." New York 1994, s 89 – 90.

⁵ Lars Smith/Tore Bjerke "Utviklingspsykologi" Universitetsforlaget 1974 s. 117.

De visdomsfylte barnetegningene

av Inger Brochmann

Når man står med en barnetegning full av streker og kruseduller i hånden, kan det være vanskelig å bli ekte begeistret over verket. Det sier oss ingen ting, og talløse er nok de barnetegninger som har havnet i papirkurven. Men når man blir oppmerksom på at barn over hele verden tegner på samme måte opptil femårs-alderen, kan man begynne å stusse. Dette ble oppdaget ved en stor internasjonal utstilling av barnetegninger for mange år siden. Det viste seg at barna fra de mest ulike kanter av verden tegnet etter et bestemt mønster. Og dette mønsteret kan vi gjenfinne overalt hvor barn tegner.

Til å begynne med tegner barn det vi kan kalle krusedulle-tegninger, hvor figurene tilsynelatende hverken har hode eller hale, opp eller ned. Tegningene forholder seg ikke til noen av rommets retninger. Men litt etter litt skiller to elementer seg ut fra det store kaoset: Det ene er en spiralaktig form som etterhvert forvandler seg til en rund, lukket form. Ofte er den lukket med bestemte og kraftige streker i den ene enden. Det andre viser seg som et dynamisk felt, bestående av mange streker oppå hverandre. Bevegelsesmønsteret er langsgående og linjene i tegningen samles til noe som kunne ligne en trestamme, bestående av kraftige streker i opp- og nedadgående retning.

Hodefotingen og tremennesket

Disse to formelementene, det runde og det vertikale (opp-ned) utvikler seg videre ved at det til den runde hodeformen kommer langtrukne arm- og benliknende streker. Til de kraftige opp- og nedadgående strekene føyes det etterhvert på en spiralliknende kretsform på toppen. I begge disse formelementene kan vi ane begynnelsen til den menneskelige skikkelsen. Den ene har sitt utgangspunkt i den runde formen, hodet, den andre i det langstrakte, kroppen.

Den runde formen med sine utløpere blir ofte kalt hodefotingen, og det opp- og nedgående motivet med spiralhodet kan vi kalle tremennesket. Utviklingen videre går slik at hodefotingen etterhvert får mer og mer kropp. Og armene som først utgikk fra hodet blir nå festet til selve kroppen. Nederst på kroppen dingler det to tynne streker som nok en gang vil bli til ordentlige ben.

Tremennesket utvikler seg på en slik måte at man ofte ikke vet om det er et menneske eller et tre. Armene kommer på plass, men heller ikke tremennesket har bakkekontakt, det svever ofte på skrå i rommet.

Det oppreiste og det sansende barnet

I de kraftige opp- og nedadgående formene

kan man oppleve at her manifesteres den oppreisningskraften som på et tidligere tidspunkt i barnets liv har fått det til å reise seg opp og ta sine første skritt. I den runde formen kommer de kreftene til uttrykk som utgår fra hodet, der sansene sitter. For det er jo helt og fullt gjennom sansene at det lille barnet forbinder seg med sin omverden. Ved disse to formprinsippene avslører altså barnet noe om seg selv og sitt forhold til omgivelsene.

Dette vet barnet naturligvis ingenting om, og skal heller ikke ha innsikt i slike sammenhenger. Barnet tegner i en ubevisst, drømmende tilstand og gleder seg umiddelbart over sine bevegelser i det fargestiften flyr over papiret. Denne gleden kan sammenliknes med den begeistring som barnet føler ved å kunne bevege seg høyt og lavt og rundt omkring, uavbrutt hele dagen.

Tegningene gir uttrykk for at barnet som tidligere har vært i en mer "svevende" tilstand (krusedulle-stadiet), litt etter litt tar alle rommets retninger i besittelse.

Mennesket kommer ned på jorden

Etterhvert forenes de to formprinsippene. Kroppen blir tydeligere og betones sterkere. Armer og ben er ikke lenger bare tynne streker, de får sin egen fylde. Og hele figuren som til å begynne med svevde rundt på papiret har nå en tydelig og markert grunn under føttene. Tegningenes svevende karakter forsvinner. Himmelen skiller seg fra jorden. Solen titter frem i det ene hjørnet. Mennesket er kommet ned på jorden.

Sykdom viser seg i barnetegningene

Et barn som nettopp hadde hatt mellomørebetennelse tegnet det øret hvor betennelsen satt mange ganger større enn det andre øret. Etter en betennelse i det ene øyet tegnet et annet barn kun tegninger hvor ansiktene hadde store øyne med en kraftig flekk akkurat der betennelsen hadde vært.

Et barn som fikk et sandkorn i øyet, tegnet denne ene dagen et menneske med det ene øyet overstreket. Barn som er i tannskiftet vil ofte betone sine tenner ekstra. Et barn som hadde polypper og hovne mandler tegnet disse helt tydelig på en tegning av et menneske med hals og mage. Mens det hadde meslinger tegnet et annet barn ansiktet fullt av små figurer.

En helt spesiell erfaring gjorde jeg mens jeg var på besøk i en barnehage og så på barnas tegninger. Jeg oppdaget at et av barna laget

noen merkelige former omkring den øverste delen av hodet. Det var på alle tegningene markert med en underlig firkantet form. Jeg spurte lederen om det var noe i veien med barnet, og hun svarte at man nettopp hadde oppdaget at denne gutten hadde en kreftsvulst på hjernen.

Langtifra å være likegyldige og tilfeldige kruseduller, er barnetegningene før syvårs-alderen åpenbart et uttrykk for hva som skjer inne i barnets egen kropp. Tegningen uttrykker hvordan barna vokser og hvordan de får et grep om sin egen kropp. Og dette skjer med utgangspunkt i hodet. Tenk for eksempel på hvordan det lille barnet først løfter hodet og deretter resten av kroppen.

Man burde følge nøye med i barnas tegninger og være særlig oppmerksom etter at det har vært sykt. Tegningene kan gi viktig informasjon om hvor barnet har følt smerte. Men husk at det ikke er riktig å utspørre barnet. Tegningene må få være i det ubevisste for å bevare sin ekthet. Forsøker man å få en forklaring fra barnet, kommer man alltid på villspor. Ofte sier barnet av seg selv hva tegningen forestiller, men inntil femårs-alderen skal man ikke legge særlig vekt på det, for barnet tegner egentlig alltid seg selv.

Omgivelsene viser seg

Først etter fem-seksårs-alderen begynner omgivelsene å spille en rolle i barnas tegninger. Først nå kan man se på en barnetegning om barnet kommer fra Kina, Afrika eller Norge. Nå kan barnet begynne å tegne hva det ser, og de voksne kan se hva tegningen skal forestille. Derfor synes mange at først nå har barnet begynt å lage "ordentlige" tegninger.

Men i virkeligheten er de mindre barnas tegninger - særlig fra tre til fem år - de mest spennende. For nettopp disse avslører en visdom om barnet som man ikke kan komme i forbindelse med på noen annen måte enn gjennom barnets tegninger.

Når man dertil vet at man i de eldste kulturenes billedkunst gjenfinner de samme formelementene som i barnetegningene, blir det jo enda mer spennende. Gjentar kanskje barnet i sine tegninger hele menneskehetens kulturhistorie - samtidig med at det viser sin egen utvikling?, — Men det er en helt annen historie, som H. C. Andersen pleide å si.

*Oversatt fra dansk av Arve Mathisen
(Artikkelen er trykket i tidsskriftet Steinerskolen nr. 4/1993)*

KJENNER VI KILDENE TIL BARNAS DANNELSE? ET ETTERLIGNINGSPERSPEKTIV

Del 4

ASTRID H. SUNDT

Denne artikkelserien består av fem deler. Dette er nest siste del. Første del sto i Årstidsbrevets sommernummer i fjor og tok for seg målet i oppdragelsen og barnet som uforbeholden mottaker. Seks kilder til barnets etterligning ble så omtalt. Andre del beskrev etterligningsformer og -faser. Vi leste om "speilnevronene", - som en del av vårt etterligningsinstrument, om eventyrstunden og om etterligning og autoritet i ringen. I tredje del ble en konkret hverdagssituasjon belyst fra perspektivet til alle de impliserte. Etterligningen ble hentet opp, og vi spurte: "Hva skjer bak våre rygger?"

Her i fjerde del er perspektiv, subjekt og sosial læring tema. Medlæring og medvirkning problematiseres.

I femte og siste del ser vi på sansene og reflekterer rundt observasjon og tolkning, pedagogisk intuisjon, samspill og fleksibilitet. Til slutt gis et kort tilbakeblikk på fremstillingen gjennom de fem delene.

Verdens sentrum, vårt perspektiv

Uglespeilhistorien, verdens sentrum:

Kjenner dere Till Uglespeil? Han var en frekk fyr og en klok luring som (kanskje?) levde i Tyskland eller Danmark på 1600-tallet.

Till Uglespeil sto for retten, (det hendte dessverre) - og spørsmålene han ble stilt, var like usannsynlige i en moderne rettssal som hans svar var originale og uimotsigelige. "Till Uglespeil" sa dommeren "- kan du si meg hvor verdens sentrum er?" Retten hadde nok håpet å få sin elskede by nevnt – eller kanskje til og med sitt eget rettslokale, der de nå var samlet. Men Uglespeils svar var som ellers, ganske uventet: "Det er akkurat her. Jeg står nøyaktig i verdens sentrum," lød svaret. " - Og om dere vil se at det er sant, så mål avstanden med en snor. Hvis det da viser seg at jeg tar feil med så mye som et strå, skal jeg nok innrømme det". Slik pekte Uglespeil genialt på det som er et hvert menneskes realitet fra dets eget perspektiv: Verdens sentrum er meg selv! Jeg bærer det med meg og min horisont flytter seg med meg.

Men hvor mye bryr verden seg om det? Om mitt perspektiv?

Og hvor mye bryr jeg meg om barnas?...

Ytterst ute i kosmos, uendeligheter av tider tilbake tegnet galakser, og stjerner og planeter geometriske former i universets fire dimensjoner av tid og rom. I agurken, i gulroten, i snefnugget

og krystallen tegnes de igjen, tegnes igjen og igjen.

Vi ser det og vi ser det ikke. Hvorfor skjer det om vi ikke ser det?... Hvem skal da glede seg over det? De fleste agurker blir spist uten beundring fra et menneskeøye. De fleste stjerner danser uten publikum. Er det noen andre som ser? Et annet publikum? Eller er meningen med skjønnheten eksistensen i seg selv – eksistensiell så å si? Og er det slik at all denne lovmessighetens kunst likevel virker på meg?

For at mennesket skal få perspektiv til å oppdage mønstre, skjønnhet, overraskelser og oppgaver, må det ta skrittet bort fra seg selv, må det ta i bruk sansene på flere måter enn vi vanligvis gjør i hverdagen. Slik er det i makrokosmos og i mikrokosmos. Slik er det i barnehagen.

Uglespeil, - med sitt absurd subjektive svar, er egentlig det beste eksempel på nettopp en som var i stand til å skifte perspektiv og samtidig tvinge andre til å gjøre det samme, til å se ting fra en annen synsvinkel enn sin egen, til å ta skrittet fra sentrum mot periferi.

Utkikksstedet vårt mot verden er egentlig både konstant - og konstant skiftende med vår egen indre og ytre bevegelse. Vårt perspektiv er som et energifelt bestående av den energien vi til enhver tid har tilgjengelig som vårt eget jeg.

Vår egen jeg-impuls forholder seg kanskje til verden som en vilje, en intensjon, en

forventning, et håp eller et ønskefelt med stadige sammentrekkende og utvidende bevegelser som avgjør hvor langt øyet rekker. Til en hver tid samler våre tanker og erfaringer, vårt umiddelbare velbefinnende, vår følelse og vår vilje seg til den intensjon vi møter omgivelsene med, det perspektiv vi har mulighet til å ta i bruk. Det vi i øyeblikket opplever som meningsfullt, er bestemmende for hva vi ser. Ikke bare hva vårt sanseapparats tilstand setter oss i stand til å ta inn, men altså, hele vårt erfaringsgrunnlag, vår kontekst, vårt velbefinnende og vår interesse i øyeblikket er avgjørende. Slik er det for barnet og slik er det for oss.

Å skape gode sosiale mønstre og grunnlag for fri lek

Hvert barn er et subjekt – bestandig. Men deres bevisste opplevelse av eget subjekt er vaklende de første årene. Dette er også vår måte å forholde oss til dem preget av. Når vi får barnet til barnehagen lenge før de har etablert et stabilt forhold til eget subjekt, må våre oppgaver, våre holdninger endres kraftig. Det må skje i småbarnegruppene, men min opplevelse er at en slik endring også må foregå i storbarnsgruppene, særlig kanskje som en følge av at de aller fleste av oss i dag ikke har seksåringene i gruppen. I august kan en barnehagegruppe ofte ha en stor andel to og et halvt til tre og et halvt åringer. Selv om bare få av dem fortsatt snakker om seg selv i 3.person, har de både som gruppe og som individer likevel enda svakt feste i seg selv. De flagrer liksom hit og dit, og det er ikke lett å være pedagog.

For å styrke barnas opplevelse av trygghet og egen mestring, - styrke deres selvbilde, tilhørighet og plass i gruppen, er det en del av vår oppgave å spille både individ og gruppe på en positiv og løftende måte. For å fremelske barnas innfølelse i hverandres velferd, hjelpe dem til å utvikle sin evne til hjelpsomhet, kjærlighet og interesse, må vi rette deres blikk via vårt eget oppmuntrende og medfølende mot andre.

- som samspillsforbilde er vi smittsomme:

1. For å fremelske barnas opplevelse av trygghet og egen mestring, styrke deres selvbilde, tilhørighet og plass i gruppen, må vi spille gruppen positivt på en løftende måte. Gjøre det lyst og statusbetont å være en del av gruppen.

2. For å styrke disse barnas innfølelse i

hverandres velferd, hjelpe dem til å utvikle sin egen evne til hjelpsomhet, kjærlighet og interesse, må vi rette deres blikk **via våre eget** oppmuntrende og medfølende mot andre

3. For å påvirke barna til å utvikle prososial adferd, adferd som er spontant helende og løsningsorientert, må vi også via vårt eget blikk, rette deres blikk mot slik adferd og mot løsninger. Oppdage og rose slik adferd, uten å overdrive.

4.

Som samspillsforbilde handler det om

- Voksnes måte å bruke språket
- Voksnes måte å forholde seg til barna
- Voksnes måte å forholde seg til foreldrene
- Voksnes måte å forholde seg til hverandre

Medlæring

er et aktuelt begrep å ta med! Læring er kan hende et unødvendig betent ord i steinerbar nehagesammenheng? OG hva lærte barna av den voksnes rygg i kattepusleken i forrige nummer? Barna lærer hele tiden, - undervisning der i mot..!

Pedagogikken vår innebærer at vi legger stor vekt på det voksne forbildet, stor vekt på vårt praktiske arbeid, det som har med barnas dagligliv å gjøre. Enkelte ganger ser vi imidlertid at dette arbeidet fører oss bort fra samværet med barna, og et nytt dilemma oppstår. Vi må ri minst to hester.

Hvor stor mulighet har vi til å vite hva vi lærer fra oss?

Kan hende kan vi si at det nettopp er medlæringen – den parallelle læringen som skjer ved siden av en planlagt, pedagogisk aktivitet som er vårt fokus. Dette er et fokus, et pedagogisk perspektiv å være stolt av!

Om vi har forberedt oss og er helhjertete:

- Om vi i det ytre synger å leker "Ridder Georg hette han som dragen overvant", vil vi gjennom vår bevisste, uuttalte holdning gi barna en opplevelse av verdien av mot og handlekraft.

- Om vi det ytre demonstrerer og hjelper barna å lage lanterner, vil vi samtidig gjennom vår bevisste, men uuttalte holdning la barna ta til seg budskapet om å tenne et lys i mørket.

Men medlæring er også så mye mer enn akkurat disse dype sannhetene. Medlæring skjer også i det vi av effektivitetsgrunner eller

helt tilfeldige grunner velger å ha to riddere av gangen i leken, eller lar det skinne igjennom at vi synes det er litt pussig at dragen spilles av den aller spedeste lille piken. At vi velger å legge lanternefesten innendørs fordi det regner, eller lar barna overhøre tilfeldige uttalelser om hvor dårlig det er at alle foreldre ikke prioriterer festen. Det er dessverre ofte en motsetning mellom det vi sier og det vi gjør. Og om innholdet i slik medlæring setter mindre spor enn innholdet i det vi bevisst ønsker å overføre til barna, tør jeg knapt si. Ofte kan det nok heller være omvendt.

Våre ubevisste holdninger, uttalelser og handlinger har minst like stor virkning på våre omgivelser som dem vi bevisst viser.

Vi har altså et verktøy for å utvikle medfølelse, men vi trenger å minne oss selv på å ikke *ta sjanser*. Små gryter har også ører. De oppfatter og etterligner på sin måte, ofte underlig!

Medvirkning og subjektstaking i et dannelsesperspektiv

Medvirkning er et aktuelt ord, et ord vi er nødt til å forholde oss aktivt og bevisst til i dagens pedagogiske barnehagedebatt. Rammeplanen vi er underlagt, krever at vi er åpne for barnas medvirkning i sin egen barnehagehverdag.

Dette behøver ikke å være mer av et dilemma for oss enn for andre. Om vi tar barnas uttrykk på alvor og ikke er rigide i vårt daglige arbeid, vil barnehagehverdagen alltid være preget av barnas medvirkning både på kort og lang sikt.

Vi var inne på at barnets subjekt- og identitetsopplevelse blir til og dannes uopphørlig og at den formes og omformes i et vedvarende samspill med omgivelsene. Muligheter og tilbakemeldinger fra miljøet, fra andre barn og fra voksne, viser barnet hvem det er, hva det mestrer og hva som ikke er akseptert. I samspillet viser vi barna hvem de er.

Hvordan vi bekrefter barnets identitetsopplevelse, hvordan vi speiler dets positive adferd og oppmuntrer og støtter det der det behøves, er bestemmende for hvem det blir i egne øyne og i neste hånd hvem det viser seg som. Vi bekrefter barnet ved å speile det.

Like viktig blir det nesten, hvordan vi fremstiller barnet for hverandre og kanskje særlig for foreldrene. Små, daglige sanne drypp til foreldre om positive hendelser, hjelper dem å støtte barnets utvikling og klimaet mellom dem. Bekreft barnet for det selv, hverandre og foreldrene.

I samspillet mellom mennesker inngår ikke bare medmenneskene i miljøet, men i høy grad også tid og rom til mestring.

Vi vet av egen erfaring at vi opptre forskjellig i forskjellige situasjoner, at vi mestrer noen menneskemøter bedre enn andre, at vår person kan fremstå som ulik fra et miljø til en annen. Noen ganger er vi fornøyde med oss selv. Det vokser vi på. Andre ganger krymper vårt selvbilde etter at vi har vært utsatt for store krav eller urimelighet.

Vi byr på rammebetingelsene. Det vi byr barnet og de rammer vi gir det, er bestemmende for hvordan det kan tilpasse seg og hva det har mulighet til å lære om seg selv, hvilket selvbilde som dannes.

Noe av det særegne ved vår pedagogikk, er de åpne rommene av tid i dagsrytmen. Tid til fri lek, tid til barnets egne initiativer. Nettopp her ligger store og viktige kilder til barnets dannelse, kilder vi som pedagoger har ansvar for.

Ansvar for at kildene verken får lukke seg eller tørke inn.

(eller fylles opp så de blir tette.... av forklaringer, påbud, ordninger og ferdige leker (eller angst?)..)

- Med lukke seg mener jeg faren for at vi bryter opp tiden med program og planer. Vi korter ned leketiden inne, så vi kan få barna fort ut og selv få gjort praktisk arbeid, gjennomført møter og så videre. Eller vi bryter av lek for å gjennomføre ring, eventyr, måltid, forberedelser til årstidsfester, malestund og så videre spredd i det vi opplever som en god rytme utover dagen. Slik lukker vi for barnas tid til egen tilpasning, egen lek, egen aktivitet og hvile.

Med tørke inn mener jeg faren for at vi ikke lar barna leve seg inn i et pedagogisk, estetisk miljø som oppmuntrer barnas egne initiativ, deres egen lek, egen aktivitet og hvile. I steinerpedagogikken har vi stor tradisjon for å ta nettopp dette på alvor, og jeg har sett utrolig mye vakkert og innbydende for barna rundt om i barnehager. Her har vi mye å vise frem! Mye andre barnehager kan inspireres av. Likevel har jeg noen ganger sett at også vi kan stivne i stereotype former. Det kan også skje at leke- og formingsmaterialet som tilbys barna er lagret på en slik måte at de enten ikke er tilgjengelige for barna eller at de fremstår som såpass blandet at de ikke blir fristende å bruke til skapende lek.

Steinerpedagogikken blir stadig mer viktig.

Vi trenger dyktige steinerpedagoger til alle våre flotte steinerbarnehager. Dagens førskolelærere møter utfordringer som er både krevende og spennende. Når samfunnet forandrer seg i høyt tempo er det ikke alltid lett å følge med i svingene, men det kreves av oss at vi er våkne for alle forandringer og ser hva det påvirker i dagens og fremtidens barn. Sakte men sikkert kommer forskningsresultater og antagelser frem i media, og vi får høre om hvor mye tid dagens barn og unge bruker

ute av drift. Mange forbindelser (synapser) finnes allerede ved fødsel, men i de første årene utvikles spor som blir til "nettverksveier" gjennom alle de bevegelser barnet hele tiden øver igjen og igjen og etter hvert mestrer. Dette har vært akseptert forskning i mange år allerede, men man kan undre seg over at det motsatte blir vektlagt i skoler og barnehager, nemlig det å sitte stille ved en pult og foran en skjerm, istedenfor å se viktigheten av barnet i bevegelse. Vi har vel ofte møtt holdningen at det ikke er så viktig med hva som skjer

Tidligere publisert i SAX, 2005, 1-2

med de minste barna, de er jo så små, men vi som pedagoger vet at jo mindre barnet er, jo mer sårbart og mer påvirkelig er det. Det man ikke får uttrykt med ord, setter seg gjerne i kroppen. I barnehagen må vi vite hva vi gjør og hvordan vi virker på barna, og vi må være gode til å observere, tolke og handle riktig. Samtidig skal barnehagepedagoger i våre dager kunne formidle og kommunisere med mange instanser utover barnets nærmeste. Barnets nære familie møter man gjerne hver dag, og ingen familier er like. Kort sagt, her er mye

foran skjermene og hva det gjør med dem. Les www.aftenposten.no/fakta/innsikt/ "Hjernen blir annerledes i fremtiden". Det er ingen nyhet at hjernen påvirkes. Vi vet at hjernen er plastisk og alle inntrykk barnet utsettes for i begynnelsen av livet former og lager "spor" i hjernen som igjen vil påvirke barnets måte å oppleve verden på senere i livet. Vi vet gjennom dagens hjerneforskning hvordan hjernens ulike nerveforbindelser stimuleres og utvikles spesielt i denne første fase. Et enkelt bilde kan være å sammenligne hjernens arbeid med et telenett. Man kan komme i kontakt med nesten hvem som helst i nettverket, men mangler man én forbindelse, så er mange kombinasjoner

man skal øve og utvikle, og selvoppdragelse bør være et kjent begrep om man velger å arbeide i en barnehage. Steinerpedagogikken er en pedagogikk for fremtiden. Vi vil fremover trenge mange nye steinerpedagoger som kan arbeide og utvikle denne pedagogikken videre. Å arbeide med steinerpedagogikk i barnehagen er et givende og fremtidsrettet yrkesvalg som jeg ønsker at mange unge mennesker vil ta. Et yrkesvalg som bærer frukter utover dagen i dag og langt inn i fremtiden via de barn som har fått utvikle seg i møte med steinerpedagogikken.

Caroline Alfsen Peterson
lærer ved førskolelærerutdannelsen ved RSH.

vi på
Eventyrbrua
i Oslo

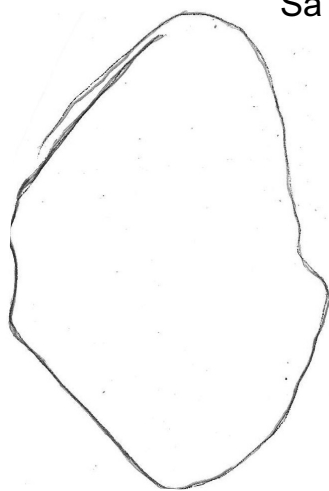

Den lille øya i Stillehavet

En liten trøstehistorie etter jordskjelvet på Haiti

Det var en gang en øy som het Ekvator, og den var cirka så stor som så (se tegning), hvis du så den langt borte fra, men hvis du kom litt nærmere så du hvor stor den virkelig var.

Så kom det et jordskjelv, slik at stillehavet bølget i store bølger over den lille øya Ekvator. Etter denne svære overfor-svømmelsen døde mange dyr og mennesker. Og etter denne svære overforsvømmelsen tørket øya, og man kunne se

masse beinrester og skjeletter.

Og så vokste det frem en regnskog, og etter noen dager kom det frem masser av klovner, tryllekunstnere og løver, som slo opp telt der. (Løvene slo ikke opp telt, men de ble med inn i teltene).

(Ordrett fortalt av gutt 6 ½ til barn og voksne ved ettermiddagsmåltid i Eventyrbrua Steinerbarnehage, 28.januar 2010)

Utenfor barnehageporten

Nei, du som jobber i Steinerbarnehage, du bryr deg vel ikke om økonomi. Jeg ble litt overrasket da jeg fikk denne meldingen fra en kollega i en privat barnehage.

Lever vi av luft, kjærlighet og idealisme ? Trenger vi ikke penger som andre ?

Det er tankevekkende at dette er omverdenens oppfatning av oss. Men kanskje har det litt sannhet i seg. Jeg har for eksempel lest både steinerskolens og steinerbarnehagens skrifter i mange år og kan ikke nesten ikke huske at økonomi er omtalt med noe grundighet.

Budsjett og regnskap er noe vi tror vi ikke forstår og helst skyver over på andre. De økonomiske rammene som vi driver under, er noe vi ikke kan påvirke.

Men mye av det vi vil få til i barnehagen krever økonomiske ressurser. Økonomi er et spørsmål om valg av verdier. Hva er viktigst for oss, hva vil vi bruke pengene på? Det er ikke vanskeligere enn familiebudsjettet, selv om det er litt større tall.

Det nærmeste året vil rammene for vår framtid legges når finansieringen av barnehagene skal gå over til kommunene fra 2011. Da gjelder det å være våkne og ha tro på at det går an å påvirke. Retningslinjene fra departementet til kommunene sendes ut på høring i begynnelsen av mars.

Hilsen *Margrete Wiig*
Styrer i Haugtussa Ås

Verdien av å leke

Hvorfor får økonomene legge premissene for barnehagesatsingen? Vi står overfor store problemer når fagpersoner som vil tallfeste alt i kroner og øre får legge premissene for barnehagens innhold. Vil den barnehagen regjeringen ønsker seg anerkjenne barndommens egenverdi eller forstås de som investeringsobjekter?

Det er konsulent i Utdanningsforbundet Jon Kaurel og høgskolelærer Solveig Østrem som har interessante synspunkter på dette. De påviser hvordan stortingsmeldingen om Kvalitet i barnehagen og andre offentlige rapporter, er preget av økonomene.

Det er ikke lekens egenverdi i barns liv og dens betydning for barns læring som legger premissene. Økonomene påstår derimot at mer vekt på formell læring gir økt sosial utjevning. Det må investeres tidlig for å mest mulig igjen senere. Jo tidligere vi lærer, dess mer rekker vi å lære senere i livet.

Vil kunnskapsministeren først og fremst vil lytte til samfunnsøkonomer som etterspør målbar effekt og læringsutbytte som lar seg kartlegge. Hva er barn er verdt er et spørsmål om etikk, ikke om økonomi. Derfor bør vi lytte til det barna selv sier at de verdsetter; hverdager preget av lek og samvær som åpner for gode vennskap.

Sjebnear for barnehageøkonomien

Barnehagefinansieringen skal overføres til kommunene i 2011. Vi venter med engstelse på departementets forslag til rammer for dette. Det har vært noen lekkasjer fra innholdet. Tilskuddet skal deles i et driftstilskudd og et kapitaltilskudd.

Barnehagene har et veldig forskjellig utgangspunkt når det gjelder kostnader til hus. Er det en gammel barnehage som har nedbetalt bygget eller er det en som har satset på nybygg til store kostnader? Hvordan vil dette løses. Vi er bekymret for en gjennomsnittsberegning der barnehager med nybygg vil komme umulig ut. De kommunale barnehagene kan utjevne seg imellom, men de private står jo hver for seg.

Hva skal kapitaltilskuddet dekke? Skal det dekke både renter og avdrag? Hva med de barnehagene som ikke har en kapitalsterk eier i ryggen, men må dekke avdragene over driften ?

I neste omgang blir vi mer involvert i den politiske kamp om budsjettene i hver kommune. Det blir også stor forskjell mellom kommunene.

Trädgård för barn

Text och foto: MONICA BJERSTRÖM,
Teckningar (se baksidan): MARIKA BJERSTRÖM

Under en period gick våra barn i "kinder-garten" eller "barntädgård". Så kallades det ställe där barntädgårdslärarinnor tog hand om barnen på dagarna, när föräldrarna arbetade. Själva ordet barntädgård ger associationer till en plats där barn växer och frodas, trivs och blommar.

I en av Stina Sandels skrifter från 1947 sägs följande tankvärda saker:

"En barntädgård bör snarare vara en trädgård med regnskydd än en byggnad med tillhörande trädgård - vi kan inte komma ifrån, att en egen väl anordnad och tillräckligt stor lekplats utomhus borde höras till varje småbarnsinstitution. Barnen borde leka och arbeta utomhus större delen av den tid vi har dem om hand och de borde kunna gå ut och in efter behag. Uteleken får inte anses som något mindervärdigt. Med tillräcklig

mängd varierande lek- och arbetsmaterial, med trädgård och djur, är den mer allsidigt stimulerande och nyttigare för hela barnet än inomhusvistelsen, som de flesta av oss kanske hittills lagt ned sina största krafter på."

Trädgårdskonst och uppfostringskonst

Det finns många likheter mellan dessa två konstarter. Om man tänker sig det lilla barnet som upplever allt i omgivningen på ett så direkt och formande sätt, att sinnesintrycken förmedlas ända in i det fysiska. De fysiska organen formas genom de intryck som barnet möter. Barnet är helt beroende av sin närmaste omgivning för föda, vård och skydd. Även små plantor har under sin späda tillväxtperiod stort behov av vår omsorg och vård. De kan inte heller skyndas på i sin utveckling, utan det måste få ta sin tid att växa. Om man t ex sätter

ut små plantor för tidigt och det blir kallt så klarar de sig inte. Man måste försiktigt vänja dem vid väder och vind.

En riktig näring och jordmån är också viktig för att de skall växa sig starka och friska. Man kan inte heller hålla på och flytta på växterna ideligen och litet hur som helst. Ogräset får inte bre ut sig hur det vill. När det gäller en jämförelse med barn, så får man nog säga att det mesta av ogräset får man rensa bort hos sig själv om man vill försöka att vara en bra förebild.

Man kan inte heller börja peta och pillra på knoppar och blad för att se efter vad det skall bli, vilken färg eller form växten håller på att få. Vi får ha samma förtroende till barnets växande och lita till deras egna krafter till utveckling, som vi har till växternas. Rudolf Steiner har uttryckt detta så: *"Man måste fordra av uppfostraren att han, när han utövar sin konst, förhåller sig som en trädgårdsmästare som sätter en planta i jorden och sedan vårdar den. Trädgårdsmästaren kan inte ingjuta något av sitt eget v åsen i plantans växtkrafter. Han måste bara ge den möjlighet att utveckla sina egna krafter."*

Vår trädgård

Vi hade under flera år levt med en önskan om en trädgård anpassad för barn - en barnträdgård. I arbetet med barnen och i livet på lekskolan spelar årsloppet och årstidernas växlingar stor roll. Vi lever intensivt med i detta årslopp, både dagligen och vid de regelbundet återkommande årstidsfesterna. Detta speglas i allt vi gör, dockspel, sagor, rörelselekar och sånger. En trädgård skulle bli ett konkret uttryck för det vi redan levde med.

Lekskolan låg i ett vanligt hyreshus i bottenvåningen med en lekplats och en uteplats utanför. Det fanns fina grönområden och en förvildad park i närheten. I lerjorden utanför lekskolan, där vi skulle anlägga vår barnträdgård, växte olika stickiga buskar, meterhögt ogräs och en eller annan förvildad blomma.

Under en vårarbetsdag tillsammans med föräldrar och barn började vi gräva upp buskar och planera trädgården. Ytan är inte på mer än ca: 50 kvm och vi lät en rad spireabuskar och ölandstok stå kvar och dessa fick bilda ett rum kring rabatterna. Mycket jobb fick läggas ner för att fräsa upp och bearbeta den tunga lerjorden. Spaljeer för rosor och kaprifol sattes upp.

Planering

Vi fick hjälp med planeringen av rabatter, mur, gångar och en blivande liten damm med vattenväxter. Runt rabatterna lades runda kantstenar. Ett litet rosenmandelträd planterades i ett hörn. Här växer scilla och blåsippor på våren. I en rabatt finns det oxalsyrefri rabarber, arnikaplantor, malört och salvia. Här sådde vi också ringblommor som kom i mängder till hösten. I nästa rabatt finns timjan, isop, citronmeliss, olika myntor, gurkört, persilja och gräslök. Och inte att förglömma trolldomsväxten framför andra, nämligen Libsticka (løvstikke), som enligt gammal folktro skyddar hemmet mot onda makter: Om den står vid dörren till huset, vänder det onda om, vare sig det är häxor, ormar eller paddor. Utmed hela långsidan av denna rabatt finns smultron (markjordbær). Den planerade dammen är ännu inte färdig, men där växer nu mängder av lökväxter under våren.

När barnen kom tillbaka efter sommarlovet blommade rosorna och alla örter hade växt ordentligt och såg ut som om de alltid stått där. Smultronen var mogna och kom av naturliga skäl att älskas av barnen. Det var spännande att iakttä barnen, några kom snällt och frågade om de fick ta av smultronen. Andra försvann diskret bland plantorna och det var bara ett huvud som stack upp då och då för att förvissa sig om att man inte var upptäckt.

Kryddväxter och örter

Det var en underbar sak att kunna gå ut i trädgården och skörda de kryddor och örter vi behövde till matlagningen tillsammans med barnen. Barnens förhållande till kryddorna har också förväntat oss. En del av kryddornas doft och smak kan ju vara både litet speciell och stark. Några barn plockar och äter både gräslök och libsticka medan ett annat föredrar persilja. Numera vill nästan alla barn ha torkade och malda örtekryddor i soppan.

Vi hade också innan vi fick vår trädgård samlat blad och örter och torkat och nu fick vi ytterligare sådant till vårt förråd. Av théerna rycker barnen bäst om "tuggummithe", det är pepparmyntathe som fått det namnet. Även en vår-och sommarblandning som är gjord av bladen från hallon (bringe-bær), smultron och vinbär (solbær) är omtyckt. Vi plockar och torkar också rosenblad från nyponbus-

kar som växer i hela häckar längs en av våra promenader. Hela lekskolan fylls av spännande dofter och våra sinnen tilltalar i allra högsta grad. Vi får doftminnen som kommer att följa oss hela livet.

Årstidsblommor

Våren

På våren blommar alla lökväxterna. Vi har snödroppar, krokus, tulpaner, påskliljor och pingstliljor. Tulpanernas olika former och färger inspirerade oss och barnen till små sagor om prinsessor, prinsar, kungar och drottningar och hovfolk som stod där och rörde sig sakta i vinden. Den svarta tulpanen var givetvis den elaka häxan. När vi tittade in i en klarröd tulpan och såg det lilla bordet och stolarna därinne, så kunde vi se hur Tummelisa bott i en sådan blomma. När några av barnen såg tulpaner på en utflykt så kom de glatt springande och sa: "Titta, dom har prinsessblommor precis som vi".

Sommar

Under sommaren när vi har sommarlov, så behöver trädgården skötas, vattnas och bli sedd av någon. Hyresgästerna i huset tycker om att se vår trädgård men någon av oss får åta sig att komma dit för att vattna då och då. Det är fint att ha sommarblommor som så mycket det går klarar sig själva. Stockrosor, borstnejlikor, violer, liljor, aklejer, prästkragar (stauder) är sådana blommor.

Sensommar och höst

När vi kommer tillbaka i mitten av augusti blommar verkligen trädgården. Nu har den antagit ett ganska förvildat utseende. Vissa år har vi massor av trädgårdsbalsaminer (flittigliser). Det kan lätt bli litet för mycket av det goda med denna växt, men barnen och insekterna älskar den. En hög växt med

osannolika rosa-lila blommor som ser ut som stora fjärilar som svävar högst uppe i toppen av varje bladveck. Vi har satt både krasse (blomkarse), ringblomma och solros på våren. Dessa pålitliga blommor som alltid står där och när det gäller krasse, översvämmar trädgården. Även när det varit en varm sommar och allt annat blommat ut så kan man lita på att dessa finns kvar. Dessa tre blomsorter är nog de mest barn- och plockvänliga man kan tänka sig att ha i en barnträdgård. När hösten kommer på riktigt finns de blålila astrarna som blir våra sista blommor innan frosten kommer.

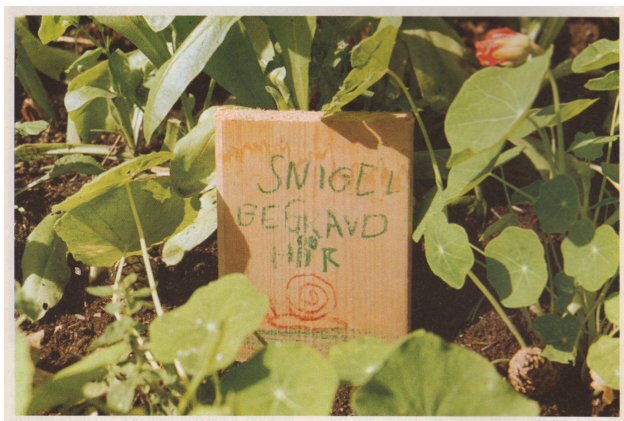
Solrosen är en speciellt spännande växt, vars höga stam och underbara blomhuvuden som vänder sig efter solen, gör barn alldeles förstummade av förundran och häpnad. En dag hade vi tagit in två stycken solrosor och satt i en vas. En flicka kom fram och tittade länge på dem och så sa hon: "Du har väl frågat dom om du fick ta dom?" Jo, visst hade jag gjort det, för vem kan väl ge sig till att plocka någonting sådant utan att fråga om lov?

Sagor och dockspel i samband med natur och trädgård

När man upplever barns förmåga att se naturen, växter och djur som något levande, förstår man varför Elsa Beskow för generationer av barn betytt så mycket. Framför allt fascinerar bilderna de mindre barnen. En av våra favoriter i lekskolan är "Görans bok, där "Lille Riddar Göran ut i skogen går." Han får en lövkrona av farbror Lönn och ett rönnbärshalsband av syster Rönn (Rogn). Just lövkronor och rönnbärshalsband får barnen vara med om att göra och bära på var höstfest. Höstvisan i slutet av samma bok, där blom barnen sover under ett gyllene täcke av löv, är helt genial med de små, små knappt synliga blom barnen som sover under löven.

KRUKVÄXTÅRET

Det är ju inte alla som har tillgång till en trädgård av något slag. Men vi har många möjligheter att skapa en barnträdgård inomhus med enkla medel. Vi kan ex ha kryddörter i krukor i fönstret, vi kan odla krasse på fat. När vi har rotfrukter kan vi skära av toppen och sätta i litet vatten och snart har vi en rotfruktsträdgård som skjuter gröna blad. Strax innan jul får barnen så gräs i en

korg. I gräset läggs sedan vackra stenar och snäckor. Ett eller flera små lamm av ull, eller en liten röd tomtedvärg, en minitulp eller ett vitgistrande träd och miniatyrträdgården är färdig.

Vid påsk sår vi återigen gräs i en korg. Men nu finns blommande kvistar av forsythia och i gräset finns en gul ullkyckling eller en påskhare. Vi har tillsammans lagt märke till att gräset vi sår till jul tar mycket längre tid på sig att gro och växa medan gräset till påsk har en helt annan livskraft och gror så mycket fortare.

Det finns krukväxter som lämpar sig alldeles speciellt för barn. Några gläder oss med sina blommor och andra är gröna och tåliga. Några lämpar sig som rekvisita vid dockspel och lek. Våra saintpaulia-blommor lånar barnen alltid när de skall ha kalas och någon blomma behövs på bordet. Ampelliljor och hälsoblommen Rosengeranium är oöverträffade i sin tålighet och liknar träd, när man bygger upp landskap vid dockspel och bordspel.

Barnen har två absoluta favoriter bland krukväxterna och det är Sensitivan (rör meg inte) och Livsblad eller Bryophyllum (urplante). Sensitivan är verkligen en underbar växt. Den är den mest levande av alla växter. Om man petar på ett blad får

man se hur växten fäller ihop det ena lilla delbladet efter det andra. På någon sekund har den lummigt gröna växten förvandlats till en naken pinnig sak med taggar här och var. Får den sedan stå ifred fäller den snart ut alla sina blad igen. Om den trivs får den små lilafärgade blombollar som ser ut som mimosa.

Livsblad är en växt vars generösa glädje över livet visar sig på så sätt att den får massor med småbarn eller groddknoppar utefter bladkanterna. Dessa småplantor har rötter och så fort de faller ner i jorden i moderkrukan eller gärna i någon annan kruka, rotar de sig och börjar växa till sig. Barn älskar de små bladbarnen och tar gärna hand om dem och till slut kan man få hur många krukor som helst.

När vi lever med växter och djur med intresse och glädje och då vi arbetar med jorden och förädlar den, då skapar vi inte bara många tillfällen till glädje och möjlighet till efterhärmning för barnen, utan barnen lär även att vi istället för att försöka härska över naturen och skaffa oss makt över den, har ett ansvar för den.

Tidligare publicerat i På Väg 1993-3

Hva er det vi spiser?

Georg Parmann og Tove Diesen

Nesle til dagens middag

Nesle. Brennesle. Flere og flere er begynt å betrakte denne velkjente planten med nye øyne, men fremdeles blir den sett på med utryddende forakt av de fleste. Iallfall når den blir meterhøy og gjerder seg inne i kratt av høye stengler med farlige, brennende blader.

Men det er nå vi skal være oppmerksomme på neslen, mens den er fem og ti centimeter høy og man til og med kan plukke den uten hanske, hvis man tåler å bli litt sår på fingertuppene etterpå. Med hanske unngår man det, og bruker man saks, kan man høste massevis av nesle på kort tid. Renser man under plukkingen, slipper man det når man kommer i hus og neslen skal skylles. Et råd til dem som ikke liker å strø om seg på kjøkkenet.

Poenget er altså at neslen er en utmerket grønnsak. Først og fremst nå når vi er lystne på friske grønne saker til middag: men også til vinteropplaget i fryseren. Verdig forvellet i småporsjoner kan man sikre seg rikelig med smågrønt - istedenfor ferdigkjøpt spinat.

Neslen inneholder litt av hvert, bl.a. jern, kalium, fosfor, svovel og kisel. Dessuten er den rik på A- og C-vitaminer. De yngste bladene har lite eller ingenting av den såkalte neslegiften, som gjør at man brenner seg når man kommer borti hårene på bladene.

Fra gammelt av ble neslen anbefalt mot en mengde sykdommer, særlig mot kronisk hoste, kronisk hudutslett, kronisk og akutt leddreumatisme og lungehinnebetennelse. Brennesle skal etter den samme gamle oppskriften være god mot enhver form for mangel på A-vitamin og dessuten mot sjenerende svetting om natten,

mot tuberkulose, forstoppelse, sterk menstruasjon, gulsott, hemoroider og epilepsi. Den er dessuten både bloddannende og blodrensende, for å fortsette å sitere M. Marcussens oversikt «Helbredende urter» Boken bringer videre oppskrift på «Udtræk til te: 3 top-spiseskefulde til en halv liter kogende vand, skal trække 10 minutter. 2 kopper daglig.»

Nåvel, på tross av alle sunnhetsanbefalinger: Nesle er godt som suppe, stuing, simpelthen kokt som spinat- eller hakket som grønt og strødd over retten.

Det er lettest å hakke neslen etter oppkoket (bare noen ganske lå minutter i kokende vann). Til stuing blander man den hakkede neslen i en passe tykk, hvit saus, som er krydret med salt og pepper etter smak. Til suppe kan man bruke buljong eller annen kraft, men best er det å spe med kokevannet som er silt fra. Det er forøvrig også godt å krydre med gresslok. En riktig vårsuppe blir det med et hardkokt egg seilende i suppetallerkenen.

Det er sunt, det er godt, og det er faktisk morsomt. Prøv det en dag, gå ut og plukk til suppe eller stuing sånn like for middag. Men unngå veikantene som er utsatt for trafikk og eksos. Det er sjelden nødvendig å plukke maten der, iallfall er det rikelig med nesle overalt ellers også. For den saks skyld kan man ha sitt spesielle neslested og passe på å plukke ofte der, for når planten er skåret eller klippet av, kommer den igjen, og så slipper man neslekrattene samtidig som man har friskt og godt smågrønt hele sesongen.

Stornesle – *Urtica dioica*

(Avsnitt av "Naturens spiskammer",
Christian Schibsteds forlag.)

Til ringen.

Dette er opprinnelig en melodi fra Uganda. Jeg bruker den som en hilse og klappesang. Melodien er enkel og god slik at vi har overskudd til det rytmiske. Det spesielle med denne sangen er nemlig vekslingen mellom 3 takt og 2 takt. I tretakten klapper vi en gang på lårene og to ganger i hendene, mens 2 takten går med ett på lår og ett i hendene. Ofte er denne vekslingen vanskeligere for oss voksne enn for barna. Derfor er det som alltid viktig å være helt trygg selv på det rytmiske før du tar sangen i bruk med barna. Har du det under huden selv, er det ikke noe problem for barna å herme.

Frode Thorjussen

DIPPIDO

HEI HEI GOD DAG PÅ DEG HEI HEI GOD DAG PÅ DEG HEI HEI GOD DAG PÅ DEG

HEI HEI GOD DAG PÅ DEG DIPP DIPP DIPP - I DO DIPP - I - DO OG

DIPP - I - DO DIPP - I DIPP - I DIPP - I - DO DIPP - I - DO OG DIPP - I - DO

Rudolf Steinerhøyskolen

førskolelærerutdanning, heltid og deltid

: bachelorgrad i steinerpedagogikk

For hvem?

Dersom du ønsker å arbeide med barn på en meningsfull og kreativ måte, er steinerbarnehagen det rette valget for deg. Her settes barnas behov i sentrum.

Faglig fordypning og kunnskap, kunstneriske og praktiske ferdigheter samt innsikt i barns utvikling er nødvendig for en førskolelærer, ut fra det vide spekter av oppgaver man møter i sin yrkeshverdag.

Om studiet

Undervisningen ved høyskolen foregår i hovedsak ved at teoretiske, kunstneriske og håndverksmessige temaer bearbeides i perioder som varer fra én til fire uker. I tillegg gis fagtimer som fordyper og underbygger periodens tema, innhold og kvalitet. Ibland samles en eller flere klasser om et større prosjekt. Temaet kan være aktuelle spørsmål, håndverk, hagebruk, musikk, skuespill eller dukketeater. Deler av undervisningen gis sammen med lærerstudentene. Det første studieåret er en helhetlig innføring i steinerpedagogikk og det antroposofiske menneskesynet, med vekt på barnets syv første år. Dette blir fordypet i det andre året.

I tillegg til undervisning på høyskolen er studentene jevnlig i praksis ved landets steinerbarnehager. Studentenes møte med barnehagens virkelighet er en viktig del av deres utdanning. Her blir de helt konkret kjent med førskolelærerens oppgaver og utfordringer.

Deltidsutdanning – opptak høsten 2010

Førskolelærerutdanningen tilbyr en deltidsutdanning for dem som ikke har anledning til å ta et fulltidsstudium. Deltidsutdanningen har en varighet på 5 år, og det kreves at man arbeider i en steinerbarnehage i studietiden. Studentene er på høyskolen til undervisning 3x2 uker hvert år, – med praktiske og teoretiske oppgaver som skal løses i de mellomliggende periodene.

Opptakskrav til deltidsutdanningen er generell studiekompetanse eller tilsvarende realkompetanse og at man arbeider i en steinerbarnehage.

Studiet er
godkjent av
Statens
lånkasse for
utdanning.

Jobbmuligheter
Studiet kvalifiserer
for arbeid som
førskolelærer ved
steinerbarnehager i
Norge og hele verden.

Opptakskrav
Generell studie-
kompetanse eller
realkompetanse

Søknadsfrist 15.april
Søkere blir innkaldt
til intervju.

Studiestart
ca. 20.august

Undervisningstid
mandag til fredag
kl 9.00-15.00.

Prof.Dahls gate 30
0260 OSLO
Tlf 22 54 05 90

Søknadsfrist 15.april

www.rshoyskolen.no

Barnaårens betydelse för livet som vuxen

"Att stämma sitt eget inre instrument"

27 juni - 3 juli, 2010
Skillebyholm, Ytterjärna

Barn behöver verksamma levande vuxna att härma.

Många yttre intryck pressar både vuxna och barn. Passivt konsumerar vi rörelse framför sportreportagen. Vi frestas att spilla tid på lösryckta kunskaper på nätet.

När livet förtylligas behöver vi mötas för att utbyta erfarenheter om den inre människans kraft.

Denna vecka ger vi oss tid att tillsammans lyssna, tänka och samtala; att röra oss (göra eurytmi), sjunga och spela; att måla, berätta och göra dockspel för att finna mod och kraft att ge barn en levande barndom och oss alla livsglädje.

Skillebyholm, den biodynamiska utbildningsgården i Sörmland, bjuder oss läckra måltider direkt ur egna odlingar och en rofylld miljö som ger oss bästa inspiration.

**Välkomna till denna sommarvecka föräldrar och pedagoger,
morfäder och farmödrar, alla barn-engagerade!**

Kursledare: Brita Aspan, Anna-Stina Eriksson, Liselott Karlsson-Selén, Regine Louit, Gudrid Malmsten, Hanna Saugbjerg och Ulrike von Schoultz

Kursavgift: 6700:- inklusive övernattnings i enkelrum, måltider och inspirerande dagar 27 juni – 3 juli, 2010

(Enkelrum erbjuds så långt det är möjligt. Enklare boende ger lägre pris.)

Anmälan och information:

Stiftelsen Skillebyholm, 153 91 Järna
Tel 08-551 577 85, vardagar 09.00-12.00
Fax 08-551 579 76
info@skillebyholm.org
www.skillebyholm.org

Eventyrbrua Steinerbarnehage søker

PEDAGOGISK LEDER

til vår kjære barnehage som ligger sentralt i Oslo indre øst. Barnehagen åpnet for den første lille gruppen med barn høsten 2001. Nå har vi vokst oss stor; fem avdelinger (68 barn i alderen 1-7 år). Vi holder til i lokaler med åpne og lyse rom, og et godt skjermet uteområde. Her er frodige trær og busker, og en liten kjøkkenhage hvor vi dyrker grønnsaker og urter.

Vi har to ledige stillinger for pedagogiske ledere fra 2. august 2010

De pedagogiske lederne hos oss får jobbe selvstendig og utvikle tilbudet til barn og foreldre med utgangspunkt i egne erfaringer og ressurser, i samarbeid med andre ansatte og i tråd med steinerpedagogikken.

Vi søker pedagoger som

- Trives med barn og voksne i et aktivt miljø
- Som viser forståelse og interesse for steinerpedagogiske prinsipper
- Samarbeider godt med andre
- Arbeider selvstendig og løsningsorientert
- Er bevisste egen lederrolle
- Har gode norskkunnskaper, både muntlig og skriftlig

Vi tilbyr

- En arbeidsplass som arbeider med kompetanseutvikling
- Et engasjert og spennende arbeidsmiljø
- En arbeidsplass der man har mulighet til å påvirke sin egen hverdag
- Ferie i hele juli, 3 dager høstferie, 2 dager vinterferie, stengt i romjulen og påskeferie.

Personlig egnethet vektlegges.

Krav til utdanning: Førskolelærerutdanning

Lønn etter avtale

Kontaktperson Tonje Andresen (daglig leder) Tlf: 95443434

Søknad sendes: **Eventyrbrua Steinerbarnehage, Storgt. 55, 0182 Oslo**
og merkes **pedagogisk leder**

Les mer om oss og vår virksomhetsplan på

www.eventyrbrua.no

Nyhusgården Steinerbarnehage

Vi søker en førskolelærer i 100 % fast stilling snarest
og en førskolelærer i 1. års vikariat i 100 % stilling fra 2. august 2010

Nyhusgården steinerbarnehage har pr. i dag 10,4 årsverk og 45 barn fordelt på 3 avdelinger. Vuggestuen holder til i den nyoppussede kårstua på gården, og de større barna er fordelt på to avdelinger i et nybygget økologisk halmhus. På gården har vi 2 hester, 23 sau, et varierende antall høner, haner og hunder samt et ukjent antall mus. Mye av aktivitetene er utendørs og i kontakt med dyrene på gården. Gården ligger ca. 8 km. fra Kongsberg sentrum, retning Drammen.

Vi er behjelpelig med bolig.

De vi søker må ha interesse for steinerpedagogikk og være villig til å gå inn i et arbeid basert på den steinerpedagogiske impulsen.

Du bør være løsningsorientert og ha evne til å fatte selvstendige beslutninger. Søker må ha førskolelærerutdanning eller annen tilsvarende pedagogisk kompetanse. Søkere med steinerpedagogisk kompetanse vil under ellers like forhold bli foretrukket.

Det stilles krav til fremleggelse av politiattest før tiltredelse.

Tariffønn.

Ytterligere informasjon om stillingene kan fås ved å ringe Anita på telefon :48 25 08 05.

Skriftlig søknad sendes: nhg-barnehage@hotmail.com

Søknadsfrist 19.02.2010

Nyhusgården Steinerbarnehage as

Grosvoldveien 144,

3619 Skollenborg.

Steinerbarnehagen i Moss

SØKER PEDAGOGISK LEDER
FRA HØSTEN 2010

Vi har en 2 avdelings barnehage
som tar imot barn fra 1 til 5 år.
Vi ligger i tilknytning til Steinerskolen,
ca. 4 km. fra Moss sentrum
og har et spennende og kupert uteområde.

Søknadsfristen er 12. april.

Søknad sendes: Steinerbarnehagen i Moss,
pbx. 3045, 1506 Kambo, Moss,

eller: moss@steinerbarnehagene.no

Telefon: Karin Kristiansen, 69278588

Regnbuen Steinerbarnehage,

beliggende på tunet til Steinerskolen i Asker,
søker pedagogisk leder/førskolelærer for barnehageåret 2010-2011.

Tiltredelse 1. august.

Stillingen er et års vikariat med mulighet for forlengelse.

Vi er en barnehage med 2 avdelinger 3 -5 år, 1 småbarnsavdeling og 1 tilknyttet familiebarnehage.

Ta gjerne kontakt per e-post eller telefon.

Søknadsfrist: 15 april 2010.

Søknad sendes: Regnbuen Steinerbarnehage, v/ Mette Hovland
Nesvangen 4, 1394 Nesbru
Tlf.: 66 98 62 20 eller 45 46 47 90
regnbuen.steiner@barnehage.no

Førskolelærerutdanning ved Rudolf Steinerhøyskolen 2010/11

- NYTT: Videreutdanning i steinerpedagogikk for førskolelærere
(vil bli annonsert i egen utsending til Steinerbarnehagene
og på nettsidene ca 24. mars)
- Etterutdanningskurs vil bli annonsert på nettsidene etter påske

Ta gjerne kontakt hvis du har spørsmål!
Rudolf Steinerhøyskolen (v/Gerd Eva Valøen)
adm@rshoyskolen, www.rshoyskolen.no

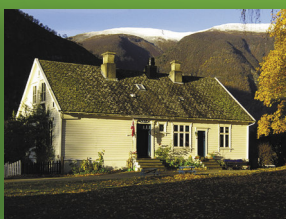

Bli førskulelærer på Vestlandet!

Spiren gardsbarnehage er ein triveleg privat barnehage, som ligg midt på gardstunet til Sogn Jord- og Hagebruksskule i Aurland. Å fylgja årstidene og leva seg inn i naturen og livet på garden gjennom heile året, er det pedagogiske grunnprinsipp. Inspirasjonen hentar vi frå pedagogikken til Rudolf Steiner. Barnehagen har 18 plassar.

Vi søker ein entusiastisk førskulelærer, som er glad i husdyr og uteliv. Det gjeld ei fast fulltidsstilling frå august 2010 med prøvetid på seks månader. Løn etter tariffavtale. Søkjar må kunne syna fram politiattest.

For fleire opplysningar sjå www.sjh.vgs.no, eller ta kontakt med Audhild Bjune, tlf 57 63 36 89 (dagtid). Søknad vert å senda til Spiren gardsbarnehage, Sogn Jord- og Hagebruksskule, 5745 Aurland, eller spiren.barnehage@gmail.com. Søknadsfrist 15. mai 2010.

design: www.oransje.com

Denne boken
lagde Regnbuen
Steinerbarnehage
i Asker til
julmarkedet 2009.

Estetiske og
morsomme innblikk
i barnehagens
hverdag.

Boken kan
bestilles.

regnbuen.steiner@barnehage.no

Kalender

mars

- 19 Kursrekke i steinerpedagogikk for seksåringer www.chryssula@rshoyskolen.no

april

- 23 Årsmøte i Drammen www.steinerbarnehagene.no
- 23-25 Barnehagestevnet www.steinerbarnehagene.no
- 24-25 Sansernes betydning i den tidlige barndom www.steinerseminar.dk
- 26 Kursrekke i steinerpedagogikk for seksåringer www.chryssula@rshoyskolen.no

mai/juni

- 30-3 Pinsestevnet i Hannover www.pfingsttagung.info

juni

- 2-5 International Early Childhood Care Conference, Dornach roland.tuescher@medsektion-goetheanum.ch

juli

- 4-7 Internasjonalt Steinerbarnehagestevne Sao Paulo, Brasil www.iaswece.org

Steinerbarnehagene og steinerskolene i Norge

Steinerbarnehagene

Arendal	Stjerneglimt Steinerbarnehage, Postboks 902, Birkelund, 4859 Arendal, eldbjorg@stjerneglimt.no
Asker	Rudolf Steinerbarnehagen i Asker, Hvalstadlia 3, 1395 Hvalstad, rs.barnehage.asker@gmail.com
Asker	Regnbuen Steinerbarnehage, Nesvangen 4, 1394 Nesbru, regnbuen.steiner@barnehage.no
Askim	Steinersk.Barneh.i indre Østfold, Romsveien 10, 1815 Askim, steinerbarnehagen@hotmail.com
Bergen	Eplekartan Helgesters Personalbarnehage, Øvre Sædalsvei 100, 5098 Bergen, soria@broadpark.no
Bergen	Tryllefløyten R.St.skolens barnehage, Rieber Mohnsv. 14, 5231 Paradis, tryllef@start.no
Bærum	Stjernen/Valmuen/Lillestua Steinerbarnehage, Grav gårdsvei 5, 1358 Jar, barnehagen@stib.no
Brumunddal	Kjerringhaugen Steinerbarnehage, Annerudvegen 35, 2380 Brumunddal, kjerrist@online.no
Drammen	Solstreif Barnehage, Mallingsgt. 1, 3044 Drammen, solstrba@online.no
Eidsvoll	Steinerbarnehagen Veslebrunen, Sundbyveien 1, 2074 Eidsvoll Verk, veslebrunen@nsn.no
Fredrikstad	Veslefrikk Steinerbarnehage, Fredriksvei 2, 1662 Rolvsøy, sskbaha@online.no
Gjøvik	Fredvika Steinerbarnehage, Østre Totenvei 14, 2816 Gjøvik, fredvika.barnehage@steinerskolen.no
Gran	Gullfuglen Barnehage, Hjertebo, 2750 Gran, synfaureng@hotmail.com
Hamar	Steinerbarnehagen på Hedemarken, Sandvikaveien 13, 2312 Ottestad, barnehagen.hedemarken@steinerskolen.no
Haugesund	Stiftelsen Soria Moria Steinerbarnehage, Boks 2522, 5512 Haugesund, s-moria@barnehage.no
Hurum	Holtebrekk Familiebarnehage, Holtebrekk, 3490 Klokkekarstua, askebarn@start.no
Hurum	Askeladden Steinerbarnehage, Holtebrekk, 3490 Klokkekarstua, therese@askeladdensteinerbarnehage.no
Jevnaker	Almgrenda Barnehage, Asbygd, 3520 Jevnaker, gina.berntsen@steinerskolen.no
Kristiansand	Alvejordet Steinerbarnehage, Andreas Kjærsv. 77, 4615 Kristiansand, post@alvejordet.no
Kristiansand	Blåmann Steinerbarnehage, Trymsvei 13, 4631 Kristiansand, blaa-gn@online.no
Lena	Steinerbarnehagen på Lena, Festad gård, 2850 Lena, sidsel.b.meyer@ostre-toten.kommune.no
Lillehammer	Ringelhorn Steinerbarnehage, Hågåveien 15, 2608 Lillehammer, ringelhorn@gmail.com
Moss	Steinerskolens barnehage i Moss, Pb. 3045, 1506 Moss, moss@steinerbarnehagene.no
Nesodden	Aurora Barnehage, Midtveien, 1458 Fjellstrand, lo-roeed@online.no
Nesoddtangen	Solsikken R.Steinerbarnehage, Støpsvei 31, 1450 Nesoddtangen, solsikken@combitel.no
Nesoddtangen	Haslerud Natur-familiebarnehage, Haslerudveien, 1450 Nesoddtangenareelin@haslerud.net
Nøtterøy	Steinerbarnehagen på Nøtterøy, Furumveien, 3142 Vestskogen, vestfold@steinerskolen.no
Oslo	Eventyrbrua Steinerbarnehage, Storgata 55, 0182 Oslo, eventyrb@online.no
Oslo	Solrosen Barnehage, Incognito Terrasse 9, 0256 Oslo, imaarud@mac.com
Oslo	Linden Rudolf Steinerbarnehage, Hoffsveien 41, 0377 Oslo, lindenbarn@live.no
Oslo	Kattugla Steinerbarnehage, Arnebråtteveien 112, 0771 Oslo, kattugla@steinerbarnehagene.no
Oslo	Steinerbarnehagen på Nordstrand, Ljåbruveien 90, 1266 Oslo, nordstrand@steinerbarnehagene.no
Rådal	Rosenhagen Steinerbarnehage, Harald Skjoldsvei 42, 5236 Rådal, rosenhagen.barnehage@steinerskolen.no
Sandefjord	Rudolf Steinerbarnehagen i Sandefjord, Gokstadryggen 6, 3217 Sandefjord, steinerbarnehagensandefjord@c2i.net
Skollenborg	Nyhusgården barnehage, Grosvoldveien 144 3619 Skollenborg, nyhusgaarden@hotmail.com
Stavanger	Bukkene Bruse, Skolevollen 19, 4017 Stavanger, bukkenebruse@steinerbarnehagene.no
Stavanger	Villrosen Barnehage, postboks 6060, 4088 Stavanger, villrosen@lyse.net
Stavanger	Biå Steinerbarnehage, Figgjogt 11, 4015 Stavange, r biao.s@online.no
Tromsø	Steinerbarnehagen i Tromsø, Kveldroveien 17b, 9007 Tromsø, sbarntro@broadpark.no
Trondheim	Steinerbarnehage i Trondheim, Melomila 1B, 7018 Trondheim, steinerbarnehagenila@gmail.com
Trondheim	Idavollen Steinerbarnehage, Kantarellveien 20, 1476 Rasta, ivollen@online.no
Trondheim	Steinerbarnehagen Rotnissen, Rotvoll Ø, 7053 Ranheim, rotnissen@rotnissen.no
Trondheim	Sommerfuglen Steinerbarnehage, Havsteinekra 7 7021 Trondheim, admin@sommerfuglen.steinerbarnehagene.no
Ålesund	Rudolf Steinerbarnehagen "Stjerneøy", Nørvegjerdet 7, 6009 Ålesund, stjerneoye@stjerneoye.no
Ås	Haugtussa Steinerbarnehage, Haugerudvn 7, 1430 Ås, haugtussa.steinerbarnehage@gmail.com

Støttemedlemmer

Aurland	Spiren Barnehage, ved Sogn Jord og Hagebruksskule, 5745 Aurland,
Nærbø,	Steinerskolens Barnehage, Grenseveien 11, 4365 Nærbø
Sætre	Bjørndalen Gårdsbarnehage, Bjørndalen 18, 3475 Sætre
Sætre	Sætre kunst & musikkbarnehage, Søndre Sætrevei 20, 3475 Sætre

Steinerskolene – 1.klasser

Asker	Steinerskolen i Asker, Nesvangen 10, 1394 Nesbru, asker@steinerskolen.no
Askim	Steinerskolen i Indre Østfold, Romsveien 10, 1815 Askim, askim@steinerskolen.no
Arendal	Steinerskolen i Arendal, Springkleiv 12, 4838 Arendal, arendal@steinerskolen.no
Bergen	Rudolf Steinerskolen i Bergen, Boks 4 Fantoft, 5899 Bergen, bergen@steinerskolen.no
Bergen	Steinerskolen på Skjold, Harald Skjoldsvei 3, 5236 Råda, skjold@steinerskolen.no
Bærum	Steinerskolen i Bærum, Grav gårdsvei, 1358 Jar, grav@steinerskolen.no
Eidsvoll	Steinerskolen på Eidsvoll, Furulundsgata 4, 2074 Eidsvoll Verk, eidsvoll@steinerskolen.no
Fosen	Steinerskolen på Fosen, Austrått Gård, 7140 Opphaug, steinfo@online.no
Fredrikstad	Steinerskolen i Fredrikstad, Boks 92, 1662 Rolvsøy, sskfredr@online.no
Gjøvik	Steinerskolen Gjøvik / Toten, Østre Totenvei, 2816 Gjøvik, gjoevik@steinerskolen.no
Hamar	Steinerskolen på Hedemarken, Boks 100, 2312 Ottestad, hedemarken@steinerskolen.no
Haugesund	Steinerskolen i Haugesund, Boks 2506, 5512 Haugesund, haugesund@steinerskolen.no
Hurum	Steinerskolen i Hurum, Holtebrekk, 3490 Klokkekarstua, hurum@steinerskolen.no
Kristiansand	Steinerskolen i Kristiansand, Trymsvei 13, 4631 Kristiansand, kristiansand@steinerskolen.no
Lillehammer	Steinerskolen i Lillehammer, Heimtunveien 36 2608 Lillehammer, lillehammer@steinerskolen.no
Lørenskog	Rudolf Steinerskolen i Lørenskog, Kantarellveien 10, 1476 Rasta, lorenskog@steinerskolen.no
Moss	Steinerskolen i Moss, Boks 3045, 1506 Moss, moss@steinerskolen.no
Nesodden	Steinerskolen på Nesodden, Skolefald, 1450 Nesoddtangen, nesodden@steinerskolen.no
Oslo	Rudolf Steinerskolen i Oslo, Boks 25, Hovseter, 0770 Oslo, barnebraaten@rsio.no
Oslo	Steinerskolen på Nordstrand, Solveien 113, 1162 Oslo, nordstrand@steinerskolen.no
Oslo	Helsepedagogisk Steinerskolen i Oslo, Ljåbrubakken 50, 1165 Oslo, hrso@steinerskolen.no
Ringerike	Steinerskolen på Ringerike, Alm Gård, 3520 Jevnaker, ringerike@steinerskolen.no
Ringsaker	Furu Steinerskole, Løkendalsvegen 241, 2360 Rudshøgda, post@furusteinerskolen.no
Stavanger	Steinerskolen i Stavanger, Skolevollen 19, 4017 Stavanger, stavanger@steinerskolen.no
Tromsø	Steinerskolen i Tromsø, Inga Sparboesvei 41, 9007 Tromsø, steiners@online.no
Trondheim	Steinerskolen i Trondheim, Mellomila 1-5, 7018 Trondheim, trine.rostad@c2i.net
Trondheim	Steinerskolen på Rotvoll, Rotvoll Allé 1, 7053 Ranheim, steinerskolen@rotvoll.no
Vestfold	Rudolf Steinerskolen i Vestfold, Furumveien, 3142 Vestskogen, vestfold@steinerskolen.no
Ålesund	Steinerskolen i Ålesund, Parkgata 11, 6003 Ålesund, aalesund@steinerskolen.no
Ås	Steinerskolen i Ås, Haugerudveien 25, 1430 Ås, aas@steinerskolen.no

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Birkebeinervegen 18,
2618 Lillehammer.

Se "Svenska Sidan"

VÄXTFÖRTECKNING

- 1 ROSENMANDEL
- 2 RÖNN
- 3 ÖLANDSTOK
- 4 BRUDSPIREA
- 5 KAPRIFOL
- 6 KAPRIFOL
- 7 KLÄNGROS
- 8 KLÄNGROS
- 9 JÄTTEDAGGKÅPA
- 10 FAGERTRAV
- 11 AUBRETIA
- 12 KARPATERKLOCKA
- 13 STORKKLOCKA
- 14 SILVERARV
- 15 SOLBRUD
- 16 GLANSIRIS
- 17 TRÄDGÅRDSIRIS
- 18 LAVENDEL
- 19 FÖRGÄTMIGEJ
- 20 NÄCKROS
- 21 HÖSTFLOX
- 22 BLÅGULL
- 23 STRÅLRUDBECKIA
- 24 STÄPPSALVIA
- 25 LAMMÖRA
- 26 SILVERVERONICA
- 27 VIOL
- 28 ARNIKA
- 29 MÄLÖRT
- 30 LIBBSTICKA
- 31 CITRONMELISS
- 32 KRUSMYNTA
- 33 PEPPERMYNTA
- 34 KRYDDSALVIA
- 35 TIMJAN
- 36 BACKTIMJAN
- 37 SMULTRON
- 38 RABARBER
- 39 SVARTE VINBÄR
- 40 GURKÖRT
- 41 GRÄSLÖK
- 42 PERSILJA
- 43 RINGBLOMMA
- 44 KRASSE
- 45 SOLROS
- 46 VALFRIA ETTÅRINGAR
+ TOMATER
- 47 BLANDADE VÄRLÖKAR

ANM.:
För antal og ca avstånd
se växtförslag I